

Universitetet
i Stavanger

DET HUMANISTISKE FAKULTET
MASTEROPPGAVE

Studieprogram:

MASTER I BARNEHAGEVITENSKAP

VÅR semesteret, 2016

Åpen/ konfidensiell

Forfatter:

Kjersti Lønning Velde

.....

(signatur forfatter)

Veileder:

Marit Alvestad

Tittel på masteroppgaven:

Foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen i barnehagen knyttet til kvalitet

Engelsk tittel:

Parents' experiences of the departure in kindergarten related to quality

Emneord:

Hentesituasjon, foreldre, opplevelse, små barn,
informasjon, omsorg, trivsel, fysiske omgivelser,
personalets kompetanse, barnehage, GoBaN, kvalitet

Sidetall: 67

+ vedlegg/annet: 4

Stavanger, 13.05.2016

dato/år

Universitetet
i Stavanger

DET HUMANISTISKE FAKULTET
MASTEROPPGAVE

Foreldres opplevelse av hentesituasjonen i barnehagen knyttet til kvalitet

Kjersti Lønning Velde

Mai 2016

Sammendrag

Oppgavens design er en kvalitativ studie der målet mitt er å beskrive og fortolke foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen i barnehagen. Innsamling av data har jeg gjort med bruk av intervjuguide som var med å lage en ramme for intervjuet. Jeg har intervjuet 12 foreldre i fire barnehager av ulik størrelse. Jeg har tatt utgangspunkt i følgende problemstilling:

Hvilke opplevelser har foreldrene av hentesituasjonen i barnehagen, og hvordan kan dette knyttes opp til barnehagens kvalitet? Spørsmål som reises her er hvordan foreldrene karakteriserer en god avskjed i barnehagen, samt hvordan avskjedens karakter kan ha innvirkning på barna og deres foreldre.

I teoridelen har jeg blant annet valgt å legge vekt på Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (1979), perspektiver på foreldresamarbeid og barns relasjonelle behov. Videre tar jeg for meg forskning som kan knyttes opp til kvalitet i barnehagen. Dette er en selvstendig studie knyttet til det longitudinelle GoBaN studien, gjennom utvalget av foreldre. Innledningsvis presenteres blant annet studiens forbindelse med det nasjonale forskningsprosjektet og behovet for min studie. For å få frem sider ved foreldrenes opplevelser av fenomenet ”hentesituasjonen” med det utgangspunkt at deres erfaringer og meninger representerer virkeligheten, valgte jeg et fenomenologisk perspektiv. Som forsker med et kvalitativt blikk vil det være min tolkning av den aktuelle situasjonen som kommer frem og hermeneutikken som står sentralt i en konstruktivistisk forskertradisjon blir derfor fremtredende. Som kvalitativ forsker er ikke tallfestede fakta omkring foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen det sentrale, men derimot å vise til tendenser og på den måten bidra til barnehagesektorens pågående diskurs omkring kvalitet i barnehagen. Resultatet som er skrevet frem indikerer hvilke faktorer foreldrene opplever har betydning for en god hentesituasjon i barnehagen. I drøftingen avslutningsvis ses resultatene i sammenheng med teori og forskning som er funnet relevant for studien.

Forord

Fire år er gått og jeg er nå i gang med å slutføre masterprogrammet i Barnehagevitenskap. Det har vært noen interessante og læringsrike år som jeg ikke ville vært foruten. Økt kunnskap knyttet til barnehagefeltet omkring flerkulturelle, estetiske og språklige perspektiver er noe av det jeg nå kan ta med meg videre i arbeid for den gode barnehagen.

I tillegg har jeg gjennom masteroppgaven fått mulighet til å fordype meg i en hverdagslig aktivitet i barnehagen, nemlig hentesituasjonen. En rutine situasjon som mange kanskje ikke har reflektert så mye over, men som jeg håper jeg gjennom denne studien kan være med å løfte opp betydningen av.

Jeg vil her benytte anledningen til å rette en stor takk de 12 informantene mine som tok seg tid til å fortelle om sine opplevelser rundt hentesituasjonen i barnehagen. Takk for innholdsrike beretninger som la grunnlaget for denne studien.

Takk til professor Marit Alvestad min veileder som har vist stor tilgjengelighet gjennom hele prosessen, gitt konstruktive tilbakemeldinger og beholdt roen der jeg til tider mistet troen på at dette prosjektet skulle være gjennomførbart. En takk går også til medveileder Lars Ynge Rosell for gode innspill.

Takk til mine medstudenter for fire kjekke år!

Så en takk til familien! Takk til Ingvild, Lisa, Simon og Kristian for deres tålmodighet i en travel innspurt. Nå blir det brus, kake og etterlengtet ”president” spilling. Takk til Margunn, min svigermor for uvurderlig hjelp med hus og barn. Og til slutt men ikke minst en takk til min kjære Egil for at du alltid har trua på meg!

Kåre og eg
Berre oss to no
Kva skal me gjere no mon tru?
Skal me rydde og slukke?
Stå klar i døra å vente på mor?

Kåre hentar kakeboksen
Peikar på leikekroken.
Så sit me der då
med kjeks og saft
og kosar oss me to
Kåre og eg.

Så går det i døra
Og mor kikkar inn
Gleda blir stor
At me kosar oss me to
Kåre og eg.
(Kjersti)

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Begrunnelse for valg av tema	1
1.2	Mål og problemstilling.....	2
1.3	Avklaring av kvalitetsbegrepet:	2
1.4	Studiens forankring.....	3
1.5	Studiens oppbygging.....	4
2	Bakgrunn.....	4
2.1	Noen av Rammeplanens føringer for foreldresamarbeid og kvalitet i barnehagen	5
2.2	Stortingsmeldinger om kvalitet i barnehagesektoren.....	7
2.3	Forskning om kvalitet i barnehagen.....	8
	Strukturell kvalitet	8
	Prosesskvalitet.....	9
2.4	GoBaN: Gode barnehager for barn i Norge.....	11
3	Teori og forskning	14
3.1	Urie Bronfennbrenners utviklings økologiske modell.....	14
3.2	Økologisk overgang.....	16
3.3	Trivsel og omsorg	18
	Barns tilknytting.....	20
3.4	Læringskultur og kompetanse.....	21
3.5	Barnehagens fysiske omgivelser.....	22
4	Metodologi.....	24
4.1	Studiens fenomenologisk- hermeneutiske tilnærming.....	24
4.2	Det kvalitative forskningsintervju.....	26
4.3	Pilotintervju.....	27
4.4	Utvalg.....	29
4.5	Gjennomføring av intervjuene	30
4.6	Forskerrollen.....	30
4.7	Reliabilitet og validitet.....	31

4.8	Forskningsetiske betraktninger	33
4.9	Fra tale til tekst.....	34
4.10	Analyse og tolkning av tekst.....	35
5	Resultat	37
5.1	Informasjon	38
	Personlig informasjon	38
	Struktur	40
	Ansvarsfordeling.....	42
	Drøfting.....	43
5.2	Omsorg.....	46
	Barns uttrykk.....	46
	Samspill.....	48
	Nærhet.....	49
	Drøfting.....	50
5.3	Barns trivsel	51
	Slitne barn	52
	Drøfting.....	53
5.4	Personalets kompetanse	54
	Variasjon	54
	Drøfting.....	56
5.5	Fysiske omgivelser.....	57
	Areal.....	58
	Utforming/innredning	59
	Setting	60
	Drøfting.....	61
6	Oppsummering og avsluttende drøfting	63
6.1	Foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen	63
6.2	Hentesituasjon knyttet til kvalitet i barnehagen.....	63
7	Studiens relevans og avsluttende kommentar	66
8	Litteraturliste.....	67

1 Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Denne studien har fokus på hentesituasjonen i barnehagen, som jeg ser på som en viktig del av foreldresamarbeidet. Hensikten er å utvikle ny kunnskap omkring nettopp denne spesifikke situasjonen i barnehagens hverdag og videre hvordan dette kan ses i lys av kvalitet i barnehagen. Studien er avgrenset til å omhandle foreldreperspektivet og det er deres opplevelser og erfaringer av hentesituasjonen som løftes frem. Interessen for dette emne kommer blant annet i kjølevannet av den pågående diskursen omkring kvalitet i barnehagen, en debatt som engasjerer både fagfeltet og det offentlige rom.

Som følge av en betydelig barnehageutbygging både i den private og offentlige sektor og full barnehagedekning i 2009 har barnehagene fått en stadig større plass i barns liv og dermed økende grad av innflytelse på barnas oppvekst. I dag begynner 80% av alle barn i barnehagen når de er mellom 1 og 2 år. Dette er en økning på 42%, sammenlignet med år 2000. Fra 2015 er 35 % av barna i norske barnehager under tre år (www.goban.no). Denne ekspansive utviklingen i barnehagesektoren har ført til et økende fokus på kvalitet også fra regjeringens side. Stortingsmelding 19 (2015-2016), blir høy kvalitet i alle barnehager beskrevet som en hovedmålsetning.

Det største pågående forskningsprosjekt som omhandler kvalitet i barnehagen i Norge per i dag er GoBaN (Gode barnehager for barn i Norge, www.goban.no). Dette prosjektet startet på bakgrunn av Kunnskapsdepartementets ønske om mer forskningsbasert kunnskap omkring kvalitet i de norske barnehagene. Jeg ble introdusert til GoBaN som forskerassistent i forbindelse med foreldreintervjuer og min studie er knyttet til GoBaN gjennom utvalg av barnehager, men står likevel fritt med hensyn til resultater og fokus. Intensjonen er at denne studien skal bidra til en utdypning av et område som er viktig, men som hittil ikke er eksplisitt studert i GoBaN. Der var fokuset på bringesituasjonen i barnehagen, mitt fokus her blir slik en utdypning i prosjektet ved at jeg fokuserer på hentesituasjonen.

Som assistent i barnehagen fattet jeg tidlig interesse for hentesituasjonen, dette bestemte møtet som skjer daglig, men som likevel kan utarte seg på så ulikt vis. Etter hvert som jeg

utdannet meg som barnehagelærer og i tillegg fikk mer erfaring opplevde jeg at hentesituasjonen i mange tilfeller kan speile barnehagens kvalitet på sentrale områder i barnehagens hverdag. Det nasjonale forskningsprosjektets (GoBaN) overordna mål er få kunnskap om kvalitet i norske barnehager og jeg håper at min studie om foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen kan gi et positivt bidrag til den pågående kvalitetsdiskursen på dette området.

1.2 Mål og problemstilling

Målet med denne masteroppgaven er ut i fra dette å utvikle økt kunnskap om hentesituasjonens betydning for barn og foreldre, og hvordan dette kan knyttes opp til barnehagens kvalitet.

Problemstillingen er som følger: *Hvordan opplever foreldrene hentesituasjonen i barnehagen og hvordan kan dette knyttes opp til kvalitet i barnehagen.*

Første del i problemstillingen viser til intervjuamtaler med foreldre som setter ord på sine opplevelser og erfaringer tilknyttet hentesituasjonen. I andre del blir så spørsmålet hvordan vi kan knytte disse erfaringene opp til kvalitet i barnehagen. Dette omhandler tematikk som kvalitet i barnehagen med fokus på foreldresamarbeid, og mer konkret deres opplevelse av hentesituasjonen i barnehagen.

1.3 Avklaring av kvalitetsbegrepet:

Basert på det faktum at barnehagen representerer en stor plass i barns liv, er følgende kvaliteten av denne dimensjonen viktig. Forandringer i barnehagesektoren med en stadig økning av små barn har dermed ført til et økt fokus på kvalitet i barnehagen. Kvalitet er et vidt begrep som på generelt grunnlag kan være vanskelig å definere da forskjellige aktører kan ha ulik forståelse av samme begrep. I tilknytting til barnehagen vil aktører som staten, fylkeskommune, kommune, personale i barnehagen, foreldre og til slutt men ikke minst barna som går i barnehagen ha ulike perspektiver og forutsetninger for hva de definerer som kvalitet i barnehagen. Kvistad og Søbstad (2005) fremhever at kvalitet er et sosialt konstruert begrep der faglige, ideologiske, samfunnsmessige, kulturelle og personlige forhold vil spille en viktig rolle i den enkeltes oppfatning for hva som er bra eller mindre bra (Kvistad og Søbstad, 2005,

s 27). Basert på dette kan man slå fast at kvalitet i stor grad vil være et subjektivt begrep, som til enhver tid vil skape diskusjoner og engasjement. På tross av at det eksisterer ulike oppfatninger av begrepet kvalitet i denne sammenheng foreligger det flere forslag på definisjoner som det går an å enes om. Jeg har valgt følgende definisjon for å klargjøre hva jeg legger i begrepet i denne studien.

Med barnehagekvalitet menes barnas, foreldrenes og de ansattes oppfatninger av og erfaringer med barnehagen og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglige og samfunnsmessige kriterier på hva en god barnehage er (Søbstad, 2005, s 29).

Med bakgrunn i denne definisjonen handler kvalitet altså om sentrale forhold ved institusjonen slik de viktigste aktørene oppfatter det. Den første delen er derfor subjektivt relatert. Den viser til viktigheten av at de som har daglig kontakt med barnehagen, det vil si foreldre, barn og ansatte, skal være med å definere hva som er kvalitet. I andre del viser definisjonen viktigheten av å inkludere kvalitetskriterier som er satt av fagfolk og samfunnet, det vil si de krav som omgivelsene utenfra setter til barnehagen (Søbstad, 2005).

I denne sammenheng vil jeg trekke frem to viktige kvalitetsfaktorer som kan være med å beskrive barnehagens kvalitet. Disse blir i rapporten *Klar, ferdig, gå!* (2005) omtalt som prosesskvalitet og strukturkvalitet. Prosesskvalitet handler om de relasjonelle forholdene i barnehagen, nærmere bestemt prosesser og relasjoner mellom barn, foreldre og ansatte. Det blir pekt på at relasjonskompetanse blant de ansatte vil være avgjørende for å kunne oppnå høy grad av prosesskvalitet. Det vil blant annet si at personalet må ha evne til å se det enkelte barn på dets egne premisser og at de tar ansvar for relasjonens kvalitet. Strukturkvalitet handler på sin side om hvilke egenskaper som betegner de ulike rammebetingelsene i barnehagen. For eksempel om personalet har lav eller høy utdanning, størrelsen på gruppen og ansatte per barn kan være faktorer som virker inn på den strukturelle kvaliteten. Denne studien kan ses ut i fra et relasjonelt perspektiv på kvalitet. Men også strukturkvaliteten vil bli belyst da ulike strukturfaktorer kan virke inn på opplevelsen av prosesskvaliteten.

1.4 Studiens forankring

Alt forskning har et ontologisk og epistemologisk utgangspunkt. Å synliggjøre dette vil derfor være en forutsetning både for egen arbeidsprosess og i spørsmål knyttet til validitet og

reliabilitet. Som forsker plasserer jeg meg innenfor en sosialkonstruktivistisk forskertradisjon. I følge Postholm (2005) tar konstruktivismen utgangspunkt i at vi som mennesker lærer i samhandling med hverandre og vi blir selv sett på som aktive og handlende i forhold til ervervelse av ny kunnskap. Kunnskapen vil derfor alltid være fornybar da den skapes gjennom sosial samhandling med andre mennesker. Det epistemologiske ståstedet vil i denne sammenheng være at kunnskapen konstrueres i en dialogisk prosess mellom meg som forsker og mine informanter (Postholm, 2005). Dette er en kvalitativ studie der hensikten er å løfte frem foreldrene opplevelse av hentesituasjonen og knytte det opp til kvalitet i barnehagen. Ut fra dette synes en fenomenologisk/hermeneutisk tilnærming å være relevant.

1.5 Studiens oppbygging

Innledningen tar sikte på å informere om bakgrunn for valg av studie, aktualitet, plassering i forhold til nasjonalt forskningsprosjekt, blick på kvalitet i barnehagen og presentasjon av tema og problemstilling. Kapittel to belyser tidligere forskning som kan knyttes opp til tema hentesituasjonen i barnehagen, i tillegg gjør jeg rede for noe av Rammeplanens (2011) føringer for kvalitet i barnehagen. I kapittel tre gjør jeg rede for relevante teoretiske perspektiver tilknyttet min studie. Kapittel fire belyser så mitt vitenskapsteoretiske ståsted og studiens metodevalg der beskrivelse av forskningsprosessen er inkludert. Deretter kommer en presentasjon av resultatet i kapittel fem med påfølgende drøfting etter hver kategori. Kapittel seks inneholder så oppsummering og avsluttende kommentar. Kapittel sju inneholder en avslutning der jeg blant annet ser på studiens relevans. Kapittel åtte vil så til slutt inneholde etterord der jeg løfter frem noe tanker omkring forskningsprosessen.

2 Bakgrunn

Når det gjelder forskning på hentesituasjonen i barnehagen kan det se ut som om det er mangelfull forskning på dette området. Foreldresamarbeid og kvalitet i barnehagen vil derfor etter min vurdering være sentrale områder å se på i denne sammenheng. Jeg starter med noen sentrale føringer på kvalitet fra Rammeplanen (2011).

2.1 Noen av Rammeplanens føringer for foreldresamarbeid og kvalitet i barnehagen

Med felles retningslinjer for alle barnehager fungerer Rammeplanen (2011) som et kvalitetsdokument for det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Den har ingen klare instruksjoner men legger føringer og forpliktelser. Rammeplanen vektlegger barnehagens rolle som kompletterende miljø til hjemmet, og peker på betydningen av et godt samarbeid mellom hjem og barnehage.

Med samarbeid menes regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser utveksles...Foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barns trivsel og utvikling. Det daglige samarbeidet mellom hjem og barnehage må bygge på gjensidig åpenhet og tillit...Personalet har ansvar for å gi foreldrene nødvendig informasjon og begrunnelse for barnehagens virksomhet og invitere foreldrene til medvirkning (Rammeplanen, 2011, s 20).

Rammeplanen peker her på nødvendigheten av et godt samarbeid mellom hjem og barnehage, der god dialog og informasjonsutveksling mellom partene er med å fremme barns trivsel og utvikling. Barns forutsetning for utvikling og læring beror i følge Rammeplanen (2011) i stor grad av kvaliteten på det daglige samspillet mellom mennesker i barnehagen. Den slår fast at måten barnet blir møtt på vil påvirke barnets syn på seg selv og at personalet skal møte barnet på en måte som formidler respekt, aksept, tillit og tiltro. I denne sammenheng har omsorgsbegrepet en sentral plass: *En av barnehagens viktigste oppgaver er å gi barns omsorg og nærhet og legge forholdene til rette for allsidig utvikling. Både kroppslig og språklig gir barna uttrykk for hvordan de har det (Rammeplanen, 2011, s 21).* Videre står det:

En omsorgsfull relasjon er preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill. Omsorg skal prege alle situasjoner i hverdagslivet og komme til uttrykk når barn leker, lærer, i stell, måltider og påkledning. Omsorg har verdi i seg selv (Rammeplanen, 2011, s 31).

Som vi kan lese vektlegger Rammeplanen (2011) omsorgens plass i barnehagen og beskriver den som dimensjon som må gjennomsyre alt arbeid i den pedagogiske virksomheten. Dette omsorgssynet samsvarer også med Rammeplanens føringer for barns medvirkning i

barnehagen. Her vektlegges det at barna skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger, der personalet må ta hensyn til både barnas kroppslige og språklige uttrykk.

Rammeplanen setter krav til personalet i barnehagen, og vektlegger at barnehagen skal ha en pedagogisk ledelse som innbefatter styrer og pedagogisk leder:

Styrer og pedagogisk leder har et særlig ansvar for planlegging, gjennomføring, vurdering og utvikling av barnehagens oppgaver og innhold. De er også ansvarlige for å veilede det øvrige personalet slik at alle får en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver... Som pedagogisk samfunnsinstitusjon må barnehagen være i endring og utvikling.

Den pedagogiske ledelsen skal altså ha ansvar for å veilede det øvrige personalet for på den måten skape en felles forståelse for det pedagogiske arbeidet som skal gjennomføres i den enkelte barnehagen.

Rammeplanen legger vekt på at barnehagen skal være en lærende organisasjon der personalets kompetanse må være i stadig utvikling for å møte samfunnets nye krav og utfordringer. Et systematisk vurderingsarbeid vil være med å legge til rette for dette. Her påpekes det at barnehagens tradisjoner, tause kunnskap og kompetanse blir satt ord på og vurdert for slik å legge grunnlaget for videre kvalitetsutvikling (Rammeplanen 2011). Hvordan rammeplanen blir tatt i bruk vil ifølge Rønning (2013) være avhengig av personalet sin vilje og evne til å rette seg etter rammeplanens intensjoner og å bruke den aktivt.

Barnehagen skal være en lærende organisasjon slik at den er rustet til å møte nye krav og utfordringer. Kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer en stadig utvikling av personalets kompetanse (Rammeplanen, 2011, s 22).

Som vi leser vektlegger Rammeplanen både mål for barnehagen som lærende organisasjon der personalets kompetanse er en sentral del av dette bildet.

2.2 Stortingsmeldinger om kvalitet i barnehagesektoren

Mange tiltak er gjort i arbeidet med å sikre kvalitet i barnehagesektoren de siste åra både på nasjonalt og internasjonalt nivå. I Norge satte stortingsmelding 27 (1999-2000) fokus på kvalitet og hva som er den gode barnehagen. Her ble det hevdet at norske barnehager har høy kvalitet, men at det blant annet trengs en forbedring og bevisstgjøring omkring personalets kompetanse. I kjølevannet av denne stortingsmeldingen kom kvalitetssatsingen ”Den gode barnehagen” (2001-2003). Et hovedmål med denne satsingen var at den enkelte kommune og dets barnehager skulle komme frem til tilpassede rutiner og metoder som kunne være med å sikre kvaliteten i den enkelte barnehage. Personalets kompetanse ble vektlagt som en forutsetning for at barnehagene kunne lykkes med å videreutvikle kvaliteten i barnehagene. Senere stortingsmeldinger har også lagt føringer for økt kvalitet i barnehagen (Kvistad og Søbstad, 2005).

I stortingsmelding 41 (2008-2009) blir det vektlagt at regjeringen har ambisjoner om å sikre et barnehagetilbud av høy kvalitet til alle. Flere faktorer blir fremhevet som betydningsfulle for å skape et godt barnehagetilbud. Blant annet et godt samspill mellom voksne og barn som er preget av omsorgsfulle og lyttende voksne, utdannet og engasjert personale, gruppestørrelser som gir de voksne mulighet til å gi barna den oppmerksomheten de skal ha, personale i utvikling og en utviklingsorientert læreplan. Til slutt blir det vektlagt at et godt samarbeid mellom hjem og barnehage er en forutsetning for likeverdig barnehagetilbud av høy kvalitet. Betydningen av en tett dialog mellom hjem og barnehage ble fremhevet som viktigere desto yngre barnet er. Stortingsmeldingen vektlegger også at barnas uttrykk for trivsel eller mistriivsel langt på vei kan brukes for å måle kvaliteten i barnehagen.

I Stortingsmelding 24 (2012-2013) slås det fast at regjeringen ønsker å styrke barnehageforskningen ytterligere, og vektlegger at resultatene på forskningen må nå ut til barnehagesektoren. I arbeidet med å styrke samarbeidet mellom hjem og barnehage er det nasjonale foreldreutvalget FUB blitt opprettet. Dette er et selvstendig rådgivende organ for Kunnskapsdepartementet som har som hensikt å styrke muligheten for formidling av informasjon og veiledning til foreldrene. På den måten er hensikten er øke foreldrenes innflytelse i barnehagen. Bekymringsmeldinger fra foreldrene viser seg ofte å dreie seg om lav bemanning i barnehagene.

Den siste stortingsmeldingen (2015-2016), nummer 19, vektlegger som tidligere stortingsmeldinger barnehagens betydning for en god barndom og utvikling. Men den går lenger i å beskrive regjeringens klare ambisjoner om utvikle og tydeliggjøre innholdet i barnehagetilbudet slik at alle barn får tilbud av god kvalitet, uavhengig av hvilken barnehage de tilhører. Det legges i denne meldingen frem forslag til overordnede føringer i forbindelse med ny rammeplan som blir gjeldene fra høsten 2017. Den skal inneholde tydelige nasjonale rammer som regulerer de viktigste sidene ved virksomheten i barnehagen. Krav til progresjon i barnehagens innhold og tydelige krav til barnehagens arbeid for et godt omsorgs- og læringsmiljø er noen av føringene regjeringen vektlegger. Regjeringen ønsker også en tydeliggjøring av arbeidet med de minste barna i den nye Rammeplanen. De peker på at denne gruppen har et spesielt behov for tilstrekkelig voksne, stabilt personale og små barnegrupper. De yngste barnas behov for gode samspillsopplevelser blir også vektlagt, noe som i følge meldingen krever høye krav til personalets kompetanse. Betydelige summer er øremerket for å heve kompetanse for alle ansatte i barnehagen og det gis uttrykk for å være et stort behov for kvalifisert personell i alle grupper ansatte i barnehagen i tiden fremover. Dette ikke minst på grunn av Regjeringens økte ambisjoner for barnehagen. Det vektlegges også at foreldrene skal ha god informasjon omkring barnets trivsel, utvikling og læring i barnehagen.

Når foreldrene er trygge på at barna har det godt i barnehagen, vil det også ha en positiv effekt på barnas opplevelse av egen barnehagehverdag. Det er særlig viktig at barnehagen tilrettelegger for et godt samarbeid med foreldrene til de yngste barna (Meld. St, 2015-2016, s 36).

Regjeringen ønsker med dette å heve kvaliteten for de minste barna i barnehagen. Dette blant annet ved å fremme ny forskning på området.

2.3 Forskning om kvalitet i barnehagen

Strukturell kvalitet

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) gjennomført fire undersøkelser (2002, 2004, 2008, 2012) av strukturell kvalitet i barnehagen. Den siste av disse er ved Gulbrandsen og Eliassen (2012). Der det slås fast at barnehagene er blitt større, stabilitet og kompetanse blant personalet i

norske barnehager har økt, informasjonsutvekslingen mellom barnehage og hjem er blitt bedre og det satses mer på kompetanseutvikling blant personalet. Det blir pekt på at stadig flere av de strukturelle rammene er på plass, og det er en synlig forbedring mellom hver undersøkelse. Dette til tross for stor vekst og endringer i barnehagesektoren i mellomtiden.

IRIS rapporten (2011) bygger på en undersøkelse om organisering av barnehager, og organiseringens betydning for kvalitet i barnehagen. Her kommer det blant annet frem at store barnehager har bedre pedagogdekning enn de små, allikevel er det bare 4 av 10 barnehager som fullt ut etterlever pedagognormen. Samtidig øker antall barn, og de ansatte i store barnehager må jevnt over forholde seg til flere barn daglig enn ansatte i mindre barnehager. Hvilke type utfordringer barnehagene har i forhold til å skape en god hverdag for barn og ansatte viser seg å variere ut i fra barnehagens organisering. Rapportens anbefaling går mot de mellomstore barnehagene, der antatt barn ligger på rundt 60 barn. Slike barnehager viser seg å komme best ut på strukturelle kvaliteter som for eksempel personalets utdanningsnivå, størrelse på barnegruppen, og antall barn den voksne forholder seg til i løpet av dagen (Vassenden m.f, 2011)

Prosesskvalitet

Kjellehold (2008) har i sin hovedoppgave i spesial pedagogikk sett nærmere på relasjonene mellom voksne og de minste barna i barnehagen. Studien konkluderer med at det er store variasjoner blant de ansatte i forhold til omsorgsevne. Variasjonen viser seg å være størst innad på avdelingene. Funnene i denne studien viser ingen sammenheng med de ansattes faglige bakgrunn og Kjellehold (2008) peker på at utdanning i seg selv ikke nødvendigvis garanterer kvaliteten på førskolelærernes arbeid. Hun stiller spørsmålsteget hvorvidt dokumentert spedbarnsforskning når frem til barnehageansatte. Kvistad og Søbstad (2005) viser til eget prosjekt ”Den norske barnehagekvaliteten” når de omtaler av opplevd kvalitet i barnehagen. Denne studien som gikk over en treårsperiode viste at barna gir klart uttrykk for å trives i barnehagen. Foreldrene gir også uttrykk for å være svært tilfreds med barnehagen og har også en forståelse av at barna trives godt. Omsorg, trivsel og trygghet er faktorer foreldrene setter høyt når de skal beskrive hva de synes er viktig i barnehagen. En prosentandel på 72 % av foreldrene svarte at de fikk vite nok om sitt eget barn. De som var mer kritiske ønsket seg mer engasjement fra foreldrene i hente og bringesituasjonen. Det ble også vektlagt at informasjonen burde komme regelmessig uten forespørsel fra foreldrene. I

min studie blir det interessant å se hvordan foreldrene opplever egen hentesituasjon i barnehagen.

Alle teller mer (Østrem m.f, 2009) er en evaluering om hvordan Rammeplanen (2006) ble innført, brukt og erfart. Evalueringen viser at det er blitt økt fokus på læring der barns språkutvikling er det området som har fått høyest prioritet i arbeidet med å implementere Rammeplanen. Barns medvirkning, dokumentasjon og arbeid med ulike fagområder er områder som det viser seg å følge størst utfordringer med blant personalet. I tillegg viser det seg at arbeidet med de yngste barna er blant de områdene det er blitt viet minst oppmerksomhet rundt i perioden etter at den nye Rammeplanen ble innført. Evalueringen tilsier at det er et stort kompetanse behov i hele barnehagesektoren. Dette er interessant i forhold til denne studiens fokus på de yngste barna og foreldrenes opplevelser ved barnehagedagens slutt.

I rapporten "Barn trivsel og medvirkning i barnehagen" (Bratterud, Sandseter og Seland, 2012) gir både foreldre og ansatte uttrykk for at barna trives svært godt i barnehagen. En prosentandel på 60-70% av de spurte foreldrene opplevde at barna deres hadde det veldig gøy, følte seg trygg og trivdes i barnehagen. At barna blir sett og hørt i barnehagen er i følge foreldrene avgjørende for barns trivsel. Noen av foreldrene vektlegger også betydningen av hvordan barna blir møtt om morgenen og at personalet tar seg tid i hentesituasjonen. Her er en av de heller få studier som er relevant når det gjelder hentesituasjonen i barnehagen, som er fokus i min studie. Undersøkelsen viser imidlertid at ansatte og foreldre har en mer positiv vurdering på barns trivsel i barnehagen enn det barna selv hadde. De fleste barna som ble spurt viser seg å trives godt. De opplever at de voksne ser dem, anerkjenner dem og er oppmerksomme for deres meninger. Faktorer som virket inn på barns mistrivsel var blant annet barnas opplevelse av å ikke bli sett og støttet av personalet (Bratterud et al.2012). I forhold til barns medvirkning i barnehagen legger foreldrene vekt på at personalet må være lyttende, ta hensyn til barnas innspill og interesser, og se behovene til det enkelte barn. Undersøkelsen viser også at det er stor variasjon i de ansattes kompetanse omkring små barns medvirkning i barnehagen.

EPPE studien (som står for Effective provision of Pro-School) er den første store Europeiske longitudinelle studien som omhandler barns utvikling mellom i barnehagen. Den viser at høy

kvalitet i barnehagen gjør en forskjell på barns utvikling. Det viser seg å være betydningsfulle sammenhenger mellom kvaliteten på førskoletilbudet og barnets utfall i senere skoleløp. Resultater viser også at det er en positiv sammenheng mellom kvalifikasjonene til personalet og ratingen av kvalitet. Barna gjorde større framsteg i førskolesenter hvor personalet hadde høyere utdanning, spesielt viss lederen var høyt kvalifisert. Informasjon som kommer fra observasjon viste at det er en betydningsfull sammenheng mellom høy kvalitet og barns intellektuelle og sosiale områder når de begynte på skolen. For eksempel viste barn fra barnehager med høyere kvalitet en større selvstendighet og redusert bekymringsfull atferd når de begynte på skolen. Kvaliteten på relasjonene mellom barn og personalet viste seg å være spesielt viktig. Der hvor personalet viser varme og responderer ut i fra barnas behov, gjorde barna også større framsteg. En tidlig start i barnehagen viser seg å være forbundet med bedre intellektuell utvikling, i tillegg viser forskningen at vanskeligstilte barn hadde store fordeler av barnehager med høy kvalitet (Sylva et al 2010). I norsk barnehageforskning har den nevnte GoBaN studien paralleller til EPPEstudien, og jeg vil videre presentere den.

2.4 GoBaN: Gode barnehager for barn i Norge

GoBaN er i dag Norges største forskningsprosjekt som omhandler kvalitet i barnehagen (www.goban.no). Prosjektet ble startet på bakgrunn av Kunnskapsdepartementets ønske om mer forskningsbasert kunnskap omkring kvalitet i de norske barnehagene. Målet for prosjektet er å se nærmere på sammenhenger mellom betydningsfulle faktorer som struktur, organisering, trivsel, pedagogiske prosesser, utvikling og læring. Prosjektet tar utgangspunkt i 90 barnehager og vil involvere omtrent 1200 barn i alderen 1-5 år. Barna har barnehageplass i et variert utvalg av barnehager i fylkene Oslo og Akershus, Vestfold, Rogaland, Nordland og Tromsø kommune. Utvalget er trukket ut i fra kriterier som avstand til forskningsinstitusjonene som er involvert, bynære og landlige barnehager, variasjon av norske barnehager og til slutt et variert utvalg av private og kommunale eiere. Det er frivillig å delta i undersøkelsen og foreldre som er involvert må ha samtykket for å delta. (Bjørnstad, Gulbrandsen, Johansson, Os, 2013). GoBaN tar utgangspunkt i anerkjent forskning på området som EPPE studien fra England og NCKO studien fra Nederland (som står *Dutch child Research Consortium*). Prosjektet er en longitudinell studie med oppstart av innsamling av data i 2013 og regnes å avsluttes i 2018.

GoBaN benytter flere tidspunkt og metoder for å måle og kartlegge hvordan barn har det i barnehager i Norge, blant annet ITERS-R (Harms, Cryer, & Clifford, 2006). Dette verktøyet er et av de mest brukte redskap for vurdering av kvalitet internasjonalt og er et målingsverktøy for barn under 30 måneder som rangerer kvalitet ut i fra 7 subskalaer bestående av 39 Items. Kartleggingen blir utført gjennom observasjon i de barnehagene som er en del av utvalget. Subskalaene har følgende tema: 1) Rom og inventar, 2) Rutiner for personlig omsorg, 3) Lytting og tale, 4) Aktiviteter, 5) Samhandling, 6) Programstruktur/innhold, og 7) Foreldre og personalet. Disse er utførlig beskrevet i en bok som heter *All about the ITERS-R* (Harms et al., 2006), i tillegg er det et mindre hefte som heter *Infant/toddler environment rating scale. Revised edition*. Denne har detaljerte beskrivelser av hvordan oppnå høy/lav skår oppnåelse.

Min studie er som nevnt innledningsvis en selvstendig studie som er konsentrert rundt hentesituasjonen i barnehagen. Slik er dette en dybdestudie med fokus på en lite område i barnehagens hverdag, men likevel kan den slik jeg ser det være med å speile barnehagens kvalitet ut i fra ulike kriterier. I arbeidet med å utforme egen intervjuguide tok jeg blant annet utgangspunkt i item 6: Greeting/departing (bringe og hente) som ligger under Subscala 2: Rutiner for personlig omsorg. Item 6: Greeting/departing omhandler barnehagens rutiner i forhold til daglige bringe og hentesituasjoner i barnehagen.

Her vektlegger ITERS-R at gode og organiserte avskjeder i barnehagen legger til rette for en god overgang mellom barnehage og hjem. Utveksling av informasjon gir barnet en følelse av å bli tatt vare på, og en velorganisert avskjed gjør at foreldre og barn får en bedre avskjed. Det er dårlig skår på ITERS-R hvis det blant annet viser seg å være dårlig kommunikasjon mellom foreldre og personale i hentesituasjonen. Det blir vektlagt at det er viktig med et personale som er tilstede og som har kunnskap om barnets dag og bringer denne videre til foreldrene. For å få høy skår skal det bli gitt spesifikk informasjon som omhandler det enkelte barn hver dag. Informasjon som omhandler personlige rutiner som bleieskift, søvn og mat går ikke inn under spesifikk informasjon. Det blir også vektlagt at personale og foreldre må ta barnas reaksjoner på alvor og prøve å sette seg inn i barnas følelser og respondere sensitivt å barnas uttrykk (Cryer et al, 2004). Resultater viser at den totale ITERS-R skåre i 206 norske barnehage- enheter ligger på 3.9 (skårer mellom 1: ikke tilstrekkelig og 7: svært god). Det vil si at det ligger på en skåre mellom 3 (minimal) og 5 (god). Ser vi på ITERS-R skåren for

greeting/departure (som følgelig består av bringesituasjoner) er den på 5.88. det vil si en skåre mellom god (5) og meget god (6) (Publisert på utdanningskonferanse, Uis, 3.2.2016). I denne studien vil det være interessant å se hvordan foreldrene opplever hentesituasjonen gitt disse resultatene i drøftingsdelen spesielt.

3 Teori og forskning

Dette kapitlet består av en presentasjon av relevant teori og faglige perspektiver på ulike områder knyttet til studien. Jeg starter med en redegjørelse av Bronfennbrenners (1979) økologiske modell. Modellen har som hensikt å illustrerer hvordan ulike personer og forhold i et miljø har gjensidig påvirkningskraft på hverandre. I min studie handler dette om hvordan barnet blir påvirket av sine nære omsorgspersoner som for eksempel foreldre og personale i barnehagen. I tillegg handler det også om hvordan foreldre og personalets påvirkning på hverandre kan ha indirekte påvirkning på barns trivsel og utvikling. Denne modellen ønsker jeg skal ligge som et bakteppe når jeg presenterer andre relevante perspektiver som jeg ser som hensiktsmessig for å belyse min problemstilling.

3.1 Urie Bronfennbrenners utviklings økologiske modell

Urie Bronfennbrenner (1917-2005) en kjent utviklingspsykolog fra USA legger i sin bok *Ecology og human development (1979)* et teoretisk perspektiv til grunn for hvordan oppvekstmiljøet virker inn på menneskets utvikling. Hans teori illustrerer hvordan ulike personer og forhold i miljøet har en gjensidig påvirkningskraft på hverandre.

Bronfennbrenner (1979) legger fire ulike nivå til grunn for barns sosialisering, disse har han gitt navnene: Mikronivå, mesonivå, eksonivå og eksonivå. I følge Bronfennbrenner (1979) vil de ulike nivåene være med å skape utvikling og samhandling mellom den personen som er i utvikling og eventuelt andre parter. Forhold både innen et nivå og mellom nivåene påvirker hverandre gjensidig (Bronfennbrenner, 1979).

På mikronivået er barnet selv aktivt til stede og direkte kontakt med dem som bidrar til sosialiseringen. Bø (1995) definerer det som alle de settinger og arenaer barnet ferdes i. For et barn kan dette for eksempel være hjem eller barnehage. Det viktigste for barnets utvikling på dette nivået vil være hvilken kvalitet det er på de ulike relasjonene barnet har med de ulike partene. I tilknytning til min studie vil dette være hvilken kvalitet det er på relasjonene mellom barnet og foreldre, og mellom personalet og barnet i barnehagen. På mikronivået er barnet selv i kontakt med dem som bidrar til sosialiseringen. I følge Bronfennbrenner (1979) vil dette skje ut i fra tre ulike erfaringsgrunnlag som er viktige for å forstå barns utvikling og sosialisering.

- Gjennom *aktiviteter* der barnet selv deltar eller observerer
- Gjennom relasjoner og følelser som oppstår i samspill med andre
- Gjennom roller barnet utfører eller ser andre utføre

Den enkeltes opplevelse av situasjonen vil også ha en betydning i forhold til hvordan en skal forstå mikronivået. Bronfennbrenner (1979) vektlegger i denne sammenheng at alle vil ha en subjektiv opplevelse av sitt miljø og at like miljøforhold derfor kan påvirke barn på forskjellig måte.

På mesonivå vil sosialiseringen i følge Bronfennbrenner (1979) skje gjennom den gjensidige påvirkningen mellom de ulike sosialiseringsarenaene på mikronivå. Bø (1995) oppsummerer det som de bånd og grad av samspill det er mellom ulike settinger og arenaer barnet ferdes i (Bø, 1979. S 145). I min studie kan dette knyttes til hvilken relasjon det er mellom barnehage og hjem. I hvilken grad det er en positiv relasjon mellom disse to nære mikrosystemene kan i følge Bronfennbrenner (2009) ha stor betydning for barnets utvikling. En positiv relasjon mellom barnehagepersonell og foreldrene skaper sammenheng i barnas liv og dermed gode vekstvilkår for barns utvikling. Dårlige relasjoner kan på den andre siden svekke barnets oppvekstmiljø tilsvarende.

En økologisk overgang blir i Bronfennbrenners (1979) terminologi forklart som en endring i personens rolle eller setting. Dette kan være større overganger som for eksempel barnet som starter i barnehage eller skole, men det kan også handle om de daglige overgangene som for eksempel barns overgang fra barnehage- hjem.

Eksonivået referer i følge Bronfennbrenner (1979) til de miljøene som ikke involverer barnet direkte, men som har en indirekte betydning for barnets liv og utvikling. Dette kan for eksempel være foreldrenes arbeidsplass eller andre offentlige organer som kan ha indirekte betydning for barnets utvikling. For eksempel kan vedtak på politisk plan som gjelder bemanningsnorm og pedagognorm ha stor betydning for hvordan det enkelte barn opplever kvaliteten i barnehagen.

Makrosystemet referer til overordnede verdier i samfunnet som tradisjoner, politikk, ideologier, religioner som til sammen er med å påvirke en barns oppvekst (Bronfennbrenner,

1979). Internasjonale tendenser influerer norsk barnehage noe det er viktig å være bevisst på i denne sammenheng. Internasjonale vurderinger av de ulike lands barnehage policy beskrives blant annet av OECD (2016). I det videre vil jeg komme inn på aktuell forskning om foreldresamarbeid med særlig fokus på den norske barnehagekonteksten.

3.2 Økologisk overgang

De senere års betydelige barnehageutbygging har ført til at hjemmet ikke lenger står alene om ansvaret for barnas oppvekst, men at barnehagen er blitt en stadig viktigere del av småbarnsfamiliens hverdag. En slik utvikling har ført til at vi i dag har to oppvekst arenaer som til sammen er med å skape en ramme for barnets liv. I følge barneloven (1981) har foreldrene hovedansvaret for barnet i vårt samfunn, det vil si at det er foreldrene som har plikt og rett til å gi barna omsorg og oppdragelse. Barnehagen skal støtte opp om og være til hjelp i foreldrenes ansvar knyttet til barnet. Glaser (2013) peker på at de utfyller hverandre og vil på ulikt vis være bidragsyttere i barns utvikling og læring. Det er barnehagen som er den profesjonelle aktøren i samarbeidet mellom barnehage og hjem og som derfor må ta ansvaret for å legge til rette for et gjensidig samarbeid fremhever Glaser (2013). Et slik samarbeid vil være avhengig i pedagogens evne til å balansere mellom sin egen profesjonskunnskap og foreldrenes suverenitet når det gjelder deres subjektive erfaringer og kunnskaper rundt det levde liv sammen med barnet. Begge parter, både foreldre og barnehagen trenger hverandres innsikt ifølge Bø (2011) som poengterer at bevisstheten av å være en betydningsfull del av samarbeidet har mye å si for den enkeltes vilje til å bidra. At begge parter anerkjenner hverandres kompetanse vil derfor være en kime til fruktbart samarbeid.

Hjem og barnehage vil i større eller mindre grad representere forskjellige normer og regler for hvordan barna skal oppføre seg, noe som kan føre til at barnet opplever ulike forventninger og krav fra barnehage og hjem (Bø, 2011). En god dialog mellom hjem og barnehage er viktig der en blir kjent med hverandres syn på oppdragelse og læring. Kjennskap til hverandres miljøer vil på den måten gjøre det lettere for både foreldre og personale å forstå barnets atferd. Slik kan en gjennom god kommunikasjon forebygge konflikter mellom hjem og barnehage og heller være til støtte for hverandre. Positive relasjoner mellom viktige voksne i barns liv kan på den måten være med å gi barna en opplevelse av at verden henger sammen, noe som igjen kan skape trygghet og stabilitet barns liv (Bø, 2011). Dette poenget

understrekes også av Glaser (2013) som gir uttrykk for at man som fagperson bør være opptatt av mest mulig kontakt med foreldrene der man legger vekt på å trekke frem positive hendelser og positive sider med barnet. I hvilken grad barnets trivsel, utvikling og læring har et positivt fortegn vil i mange tilfeller i følge henne ha tilknytning til kvaliteten på samarbeidet (Glaser 2013).

Det er særlig tre faktorer som kan ha betydning for hvordan foreldrene opplever sine rolle som forelder (Bø, 2011). For det første vil det være av betydning i hvilken grad foreldrene opplever å se mening i sin rolle som forelder. Mening blir i denne sammenheng knyttet opp til forståelighet og hvordan foreldrene for eksempel forstår og tar barnets atferd. Det kan også knyttes opp til foreldrenes bevissthet omkring egen foreldregjering og betydningen et lyttende personale kan ha. En anerkjennende holdning kan på den måten føre til at foreldrene føler seg positivt bekreftet. Et annet viktig moment i denne sammenheng er utveksling av informasjon. Både foreldre og personale trenger hverandres innsikt for å danne seg en komplett bilde av barnet. Informasjon kan i mange tilfeller vil være med å skape struktur i tilværelsen for foreldrene. Tilstrekkelig med informasjon kan hjelpe foreldrene til å skape struktur i hverdagen på den måten at de vet hva de har å forholde seg til. Antonnovsky (1988), refereres i fremhevingen av at verden må være tilstrekkelig forutsigbar for at vi skal oppleve den forståelig (Bø, 2011, s. 150)

Det andre punktet Bø (2011) peker på er foreldrenes behov for å ha innflytelse over sin egen og barnets situasjon. I hvilken grad foreldrene opplever å ha innflytelse kan i mange tilfeller knyttes opp til foreldrenes tro på egen kompetanse. I denne sammenheng peker derfor Bø (2011) på nødvendigheten av et lyttende personale som tar foreldrene med i barnehagens planlegging. Foreldrene må få merke at de blir hørt og tatt hensyn til, på den måten vil de engasjere seg i barnehagens virksomhet. Tilstrekkelig med informasjon og opplevelse av å ha innflytelse i barnets liv kan således i følge Bø (2011) skape en maktbalanse mellom foreldre og personale.

Det tredje punktet er foreldrenes opplevelse av å ha støtte i foreldregjeringen. Støtte fra omgivelsene rundt vil være med å styrke foreldrene i deres rolle som foreldre. Dette kan være at foreldrene har en opplevelse av at barnet blir sett og at foreldrene opplever å få støtte og forståelse når ting oppleves vanskelige. (Bø, 2011).

3.3 Trivsel og omsorg

Trivsel blir i følge Søbstad (2011) ofte forbundet med en indre følelse, men vektlegger at vi også kan observere barns trivsel på det ytre plan i barnehagen. Dette kan komme til syne gjennom barns spontane uttrykk som latter, lyse og lette stemmer, smil og andre gledesuttrykk. Gjennom kropp, ansikt og stemme uttrykker barnet hvordan det har det. Trivsel er ikke er en kortvarig sinnsstemning men handler om hvordan barnet har det over en tidsperiode. Søbstad (2011) peker på at relasjonelle begreper som omsorg, anerkjennelse og medvirkning er viktige begreper i forbindelse med barns trivsel.

Omsorg blir satt i et relasjonelt perspektiv, og beskrives som det å være fullstendig tilstede og ha en følelse med den andre av Nodding (1984). Hun skriver i sin bok *Caring* (2003, s.124): *“When I receive the other, I am totally with the other”*. Slik jeg forstår Noddings handler det om en omsorgsrolle der en har evne til å motta en følelse og dele den. Denne forståelsen opplever jeg har nær sammenheng med Berit Bae (2006) sin bruk av begrepet *psykisk omsorg*. Dette begrepet innebærer at den voksne har evne til å se barnet som subjekt der omsorgen preges av evne til å lese barnets psykiske omsorgsbehov. Det omhandler blant annet at en har evne til å se og tolke barnas kommunikasjonssignaler. Slik jeg ser det handler det altså samlet sett å være oppmerksom for barns uttrykk og møte barnet med innlevelse og forståelse.

Slik jeg forstår det henger en slik måte å fremstille omsorg på nært sammen men barnas mulighet for medvirkning i barnehagen. I følge Bae (2012) vil personalets evne til å tolke og følge opp små barns kommunikasjonssignaler ofte være avgjørende i hvilke grad barn får medvirke i barnehagen. Hun fremhever at små barns medvirkning i mange tilfeller kan ses i lys av de voksnes evne til lese barns mange ulike uttrykksmåter.

Å møte barnet som subjekt vil i følge Bae (2014) handle om å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden. Det vil si at vi møter det enkelte barn med rettigheter i forhold til egne tanker og følelser. En utvikling som preges av trygghet og selvfølelse blir i følge Bae (2014) skapt i relasjoner hvor en jobber for likeverdighet mellom deltakerne. Å anerkjennes som subjekt innebærer med dette i følge Østrem (2012) å være en fullverdig deltaker i interaksjonen, der en er en jevnbyrdig del i den sosiale relasjonen. Drugli (2014) skriver følgende om anerkjennelse: *Anerkjennelse betyr å ta barnet på alvor, gi det plass og forholde seg med respekt til det barnet formidler og gjør* (Drugli, 2014, s. 91).

Erfaringene barna gjør i samspill med andre vil således i følge Søbstad (2011) være med å legge grunnlaget for barnets trivsel.

Å se barnet som subjekt fordrer i følge Østrem (2012) å se hva barnets blikk er rettet mot. Hun henviser til fenomenologien Merleau Ponty (1964) når hun skriver at det er med kroppen vi er tilstede i verden og for ivareta barna som subjekter må vi være oppmerksomme på hva barns kropp er rettet mot. Vi må ta hensyn til barnets ”rettethet” eller intensjonalitet. Hun påpeker at bare ved å engasjerer oss i det barna er opptatt av har vi muligheten til å se verden ut i fra et barneperspektiv. Det vil si at barnets subjektposisjon fordrer at noe annet enn barnet selv står i sentrum.

Kvaliteten på det pedagogiske samspillet vil i følge Johansson (2013) ofte kunne være med å gi en pekepinn på hvilke atmosfærer som kommer til uttrykk i den pedagogiske virksomheten. *Atmosfærer forstås her som felles og varige trekk med hensyn til holdninger, væremåter og (emosjonelt) engasjement eller tilstedeværelse i barnas livsverdener når det gjelder de voksnes samspill med barna* (Johansson 2013, s. 24). Hun viser til Merleau-Ponty (1964) når hun beskriver atmosfærer som noe som ofte uttrykkes og oppleves kroppslig. Gjennom sin forskning har hun kommet frem til tre beskrivende atmosfærer i barnehagen.

- Samspillende atmosfære som preges av tilstedeværelse i barnas livsverdener, lydhørhet og grenseoverskridelser
- Ustabil atmosfære som preges av vennlig distanse, tilkjempet ro og motsigelser
- Kontrollerende atmosfærer som preges av orden, beherskelse og maktkamp (Johansson 2013, s 25).

Hvilke pedagogiske atmosfærer som dominerer i de ulike barnehagene kan også være et bilde på hvordan personalet ha implementert omsorgsbegrepet i sitt arbeid med barna slik jeg ser det. Tholin (2003) trekker frem et profesjonelt eller etisk blikk på omsorgsbegrepet og påpeker nødvendigheten av å være bevisst sitt eget etiske ståsted i denne sammenheng. Hun definerer etisk omsorg som en *omsorg som gis i situasjoner der mennesker ikke er knyttet til hverandre gjennom følelsesmessige bånd, men der det etiske likevel fordrer at man viser omsorg* (Tholin, 2003, s. 64). Hun vektlegger nødvendigheten av et personale som har evne til å reflektere rundt egen praksis i forhold til hvordan de utøver sin omsorgsrolle i

barnehagen. Omsorg kan forstås som en praktisk og fysisk omsorg som består av stell og varetekt, men som beskrevet har begrepet også en mer relasjonell side der fokus er sentrert rundt kvaliteten på forholdet mellom omsorgsgiver og omsorgstaker. Drugli (2014) beskriver personalet som barnehagens viktigste ressurs, og understreker at det er de voksnes samspill med barna som gir barnehagen konkret innhold og kvalitet. I hvilken grad personalet har evne til å se det enkeltes barn på dets egne premisser og tilpasse sin atferd til barnet har derfor stor betydning i hvorvidt personalet evner å skape gode relasjoner. Drugli (2014) påpeker i denne sammenheng at gode barnehager alltid vil jobbe bevisst med samhandlingen mellom menneskene i barnehagen.

Barns tilknytting

I følge John Bowlby (1988) handler barns tilknytning om barns følelsesmessige binding til en eller flere omsorgspersoner. Allerede som spedbarn har barnet evne til å kommunisere og knytter seg til bestemte personer som gir barnet beskyttelse, trøst og ro. ” Vi kan roligt konkludere, at spæde menneskebørn, ligesom spæde af andre arter, er forudprogrammerede til å utvikle sig sosialt samarbejdende; hvorvidt de gør det, er i høj grad et spørgsmål om, hvordan de behandles” (Bowlby, 1988, s. 17). For å skape en trygg tilknytting blir det i denne sammenheng pekt på at viktige betingelser vil være at omsorgspersonen er fysisk og psykiske tilgjengelig og at den voksne har evne til å gi gjensvar til barnet. Kvaliteten på tilknytningsrelasjonene mellom barnet og omsorgspersonene har stor betydning for utviklingen av barnets personlighet og for barnets evne til utforskning og læring. I denne sammenheng beskriver Bowlby (1988) de nære omsorgspersonene som den trygge base hvor barnet kan undersøke verden ut i fra og søke tilbake når man blir engstelig eller trett.

”..at begge forældre tilveijebringer en sikker base, hvorfra barnet eller den unge kan gå du i verden, og hvortil det kan vende tilbake i sikker forvisning om, at det blive budt velkomment, når det kommer, få fysisk og emotionel støtte, blive trøstet hvis det er ked af det, og beroliget, hvis det er bange. Det væsentlige i denne rolle består i at være til rådighed, parat til at reagere, når der er brug for opmuntring, og måske hjælpe, men kun gripe aktivt ind, når det absolut er nødvendig (Bowlby, 1988, s.19).

Bowlby (1988) beskriver med dette at trygg tilknytting innebærer at barnet har tillit til sine nære omsorgspersoner og at de voksne er tilgjengelige til å hjelpe når det er behov for det. Slik kan omsorgspersonene fungere som en trygg base som de kan utforske verden ut i fra og

som de kan vende tilbake for trøst, hjelp og oppmuntring. På bakgrunn av blant annet Bowlby sin trygghets base teori er det blitt utviklet en konkret metode/tilnærming for å utvikle trygg tilknytning mellom barn og omsorgspersoner. Denne metoden blir det utførlig gjort rede for i boka: *Trygghets sirkelen- en tilknytningsbasert intervensjon* (Powell et al. 2015). Boken har som hensikt å synliggjøre de sammenhenger det er mellom foreldres atferd og sinnstilstand og barnets tilknytning. Boken blir også anbefalt til foreldre og barnehageansatte som ønsker å forstå mer om barns tilknytning i en kontekst av samspill (Powell et.al. 2015).

3.4 Læringskultur og kompetanse

Når vi snakker om lærende organisasjoner er begrepene kultur og læringskultur nærliggende begreper. Mørkeseth (2012) knytter begrepet læringskultur til organisasjonskultur og forstår det som verdier og grunnleggende antakelser som har med læring å gjøre. Hun vektlegger videre at en organisasjons læringskultur alltid vil påvirke hva som læres og hva som går for å være kunnskap i en organisasjon. Gjennom samhandling i organisasjonen blir organisasjonskulturen produsert og reprodusert, og blir på den måten brukt som rettesnor for forståelsen og handlingene til menneskene i organisasjonen. Å utvikle barnehagen som en lærende organisasjon er avhengig av at hele barnehagepersonale er involvert. Det må med andre ord være et kollektivt prosjekt der individuell læring må omdannes til kollektiv læring. Hun peker på at dette kan være en utfordring i en sektor som er preget av flat struktur der det er liten forskjell på førskolelærernes og assistentenes arbeidsoppgaver (Mørkeseth, 2012).

I denne sammenheng kan det være hensiktsmessig å vise til Senge (2004) sin teori om hvordan man kan utvikle en lærende organisasjon. Han peker på personlig mestring, felles visjon, mentale modeller og gruppelæring som viktige faktorer i denne sammenheng. Personlig mestring handler her om den enkeltes arbeidstakers kunnskap og vilje til å sette seg mål. I tillegg til kompetanse og ferdigheter legger han vekt på at personlig mestring handler om å være kreativ, se mulighetene i stedet for hindringene og på den måten leve i en kontinuerlig lærende tilstand. I tillegg til den enkeltes egenskaper er det nødvendig å ha en felles visjon for de ansatte. Felles mål og verdier kan på den måten skape fellesskap og igjen føre til et personale med høy deltagelse og innsatsvilje.

Det er viktig at man klare å endre på inngrodde antagelser og mentale bilder av virkeligheten for å oppnå ønsket endring i organisasjonen. Åpenhet, dialog og vilje for endring blant personalet blir pekt på som viktige forutsetninger for å lykkes.

Gruppelæring vil så i følge Senge (2004) være evnen til å lære av hverandre. Den beste forutsetning for læring av andre får vi om vi klarer å sette egne overbevisninger til side og lytte til andre. Til slutt pekes det på at en organisasjon ikke blir en lærende organisasjon før vi ser alt i en sammenheng. En organisasjon er i følge Senge (2004) ikke sterkere enn det svakeste ledd. Dette understreker også Kvistad og Søbstad (2005) i sin beskrivelse av kvalitetsbildet i barnehagen. Et systematisk kvalitetsarbeid må involvere alle samtidig ellers kan det lett svikte i avgjørende situasjoner, som i hente- og bringesituasjoner.

3.5 Barnehagens fysiske omgivelser

Barnehagens utforming og de fysiske omgivelsene lager rammer for læringsmiljøet i barnehagen. Dette kan i følge Høyland og Hansen (2012) være med åpne opp for eller legge begrensninger for barnas liv i barnehagen. De bygger sin artikkel ”de fysiske omgivelsenes betydning for barnehagens kvalitet” på blant annet SINTEF-prosjektet ”barn og rom”. De påpeker i denne sammenhengen på nødvendigheten av en evaluering omkring samspillet mellom de fysiske omgivelsene og hvordan bygget blir brukt. Bevissthet omkring de fysiske omgivelsenes kan i følge de gjøre personalet i bedre stand til å bruke rommet som den tredje pedagog i sitt arbeid. Dette begrepet kommer i følge Eggesbø (2012) opprinnelig fra Reggio Emilia-filosofien og er en betegnelse for hvordan det fysiske miljøet kan påvirke barnet. *”Barns lærings- og dannelses-prosess skjer i samspillet mellom barnet, pedagogen og rommet. Barna setter seg i relasjon til et sted, og rommet blir betraktet som en viktig medspiller i barns dannelsesprosesser”* (Eggesbø Nordahl, 2012, s. 251). Spørsmål som blir stilt i denne sammenheng er om rommet og det fysiske miljøet er utformet på en slik måte at det støtter opp om Rammeplanens mål, der barns medvirkning og læring er vektlagt spesielt.

En bygnings brukskvalitet handler i følge Høyland og Hansen (2012) i stor grad om at bygningen fungerer i forhold til det levde liv i bygningen. Brukskvaliteten må derfor ses i lys av de målsettingene en har for rommet eller bygningen som helhet. I forbindelse med foreldresamarbeid knytter Bø (2011) garderobens funksjonalitet til foreldrenes opplevelse av

rommet. Hvordan garderoben fremstår kan ha stor betydning om foreldrene ønsker å bruke tid i rommet (Bø, 2011).

4 Metodologi

Metodologi blir blant annet definert som: *Læren om metodene innenfor en bestemt disiplin eller bestemt område* (Kvale og Brinkman, s. 324). Hensikten med dette kapitlet vil ut i fra denne definisjonen være å belyse de ulike metodene jeg har brukt i arbeidet med å nå en endelig besvarelse på min problemstilling. Larsen (2007) sammenligner metode med et verktøy eller et redskap som viser framgangsmåten for å få svar på gjeldende forskningsspørsmål. Slik vil metoden vi velger være med å vise oss veien til målet. Dette kapitlet presenterer først teoriene som ligger til grunn for studiens metodologiske tilnærming. Deretter følger en beskrivelse av valg og betraktninger med metodisk betydning.

4.1 Studiens fenomenologisk- hermeneutiske tilnærming

I denne studien er jeg hovedsakelig opptatt av foreldrenes opplevelse og perspektiver i forhold til tema. En fenomenologisk tilnærming falt derfor naturlig. I forhold til kvalitativ forskning skriver Kvale og Brinkman (2012) følgende om fenomenologi:

Når det er snakk om kvalitativ forskning, er fenomenologien mer bestemt et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut i fra aktørens egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut i fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 45).

Min intensjon er altså å forstå hvordan foreldrene forstår fenomenet hentesituasjonen i barnehagen med det utgangspunkt at deres erfaringer og meninger representerer virkeligheten. Den subjektive opplevelsen vil i følge Thagaard (2013) være fremtredende i fenomenologien da forskeren søker etter å komme i dybden av deltakernes opplevde erfaringer. I den sammenheng peker Kvale og Brinkman (2012) på at det vil det være avgjørende at jeg som forsker klarer å sette egne og vitenskapelige forhåndskunnskaper til side, for på den måten nå frem til så fordomsfrie beskrivelser av fenomenet som mulig. Slik jeg ser det vil det derfor være viktig at jeg har reflektert over egne subjektive opplevelser og min forforståelse av fenomenet *hentesituasjon i barnehagen*, slik at jeg på den måten klarer å skille mellom foreldrenes forståelse av virkeligheten og egne erfaringer omkring fenomenet.

Hermeneutikken står sentralt i en konstruktivistisk forskertradisjon. Begrepet er opprinnelig gresk og betyr utlegningskunst eller forklaringskunst. Den representerer en metodelære som fortolker meningsfulle fenomener ved å gi en beskrivelse av vilkårene for at forståelse av mening skal være mulig (Gilje og Grimen 2013, s. 143). Karakteristisk for meningsfulle fenomener er at de må fortolkes før de kan forstås. Fortolkning står sentralt da den legger vekt på å fortolke menneskers handlinger ved å sette søkelyset på et dypere meningsinnhold enn det som først er innlysende (Gilje og Grimen, 2013).

En grunntanke i hermeneutikken er at mennesker tolker og skaper mening ut i fra en forforståelse eller bakgrunnskunnskap, dette er videre med å prege hvordan vi tolker våre omgivelser. Eksempler på hva som er med å påvirke våre tolkninger kan være vårt språk og begreper, forskjellige typer trosoppfatninger og våre personlige erfaringer. Ulike forståelseshorisonter kan således føre til at vi tolker en tekst på ulik vis. En hermeneutisk tilnærming tilsier derfor at fenomener har flere tolkningsmuligheter og at det dermed ikke bare er en sannhet (Gilje og Grimen, 2013).

Som barnehagelærer, mor og med min teoretiske ballast hadde jeg mange tanker omkring mitt forskningsfelt før jeg begynte studien omkring hentesituasjonen i barnehagen. Denne forforståelsen skapte interesse for å forske omkring tema, på samme tid ser jeg at min forforståelse kan skape utfordringer for meg i den forstand at mine analyser i stor grad kan bli preget av egne meninger og synspunkt. En redegjørelse omkring egen forskerrollens betydning vil derfor være nødvendig.

Videre vil en hermeneutisk tilnærming tilsi at mening blir skapt i den sammenhengen som det vi forsker på er en del av. Ut i fra et hermeneutisk syn forstår vi derfor delen i lys av en helhet. Med dette kommer vi inn på et sentralt begrep i hermeneutikken som blir kalt den hermeneutiske sirkelen. Den vektlegger at det vi tolker må ses i en sammenheng med det vi skal fortolke, den sammenhengen det fortolkes i og vår egen forståelse. All fortolkning vil derfor innebære å være i en kontinuerlig prosess mellom deler og helhet (Gilje og Grimen, 2013).

Et annet sentralt begrep i hermeneutikken er dobbel hermeneutikk. Det innebærer i følge Gilje og Grimen (2013) at jeg som forsker må forholde meg til den verden som allerede er fortolket

av deltakerne i forskningen. Deltakernes beskrivelser og oppfatninger vil derfor være en viktig del av forskerens tolkninger av en fenomen. På samme tid må jeg som forsker gå utover deltakernes oppfatninger og se disse i lys av teoretiske begreper. Deltakernes begreper som blir brukt for å beskrive egne opplevelser av virkeligheten blir i denne sammenheng kalt erfaringsnære begreper. Erfaringsfjerne begreper vil være de begrep som er knyttet opp til en mer teoretisk forståelse av fenomenet.

Min hermeneutiske tilnærming i denne studien innebærer at jeg med bakgrunn i min forforståelse til forskningsfeltet starter tolkningen av fenomenet *hentesituasjonen i barnehagen*. Dette legger også grunnlaget for studiens mål, problemstilling og forskningsspørsmål. På denne måten er min forforståelse med å gi mitt forskningsprosjekt en retning. Analyse og tolkning av mitt empiriske materiale vil så være preget av å pendle fra deler til helhet. Tekstens helhet forstår jeg i lys delene og omvendt. Målet vil være å få en forståelse av foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen og se hvordan dette kan knyttes opp til kvalitet i barnehagen.

4.2 Det kvalitative forskningsintervju

I følge Kvale og Brinkman (2012) søker det kvalitative forskningsintervjuet å forstå verden ut i fra intervjupersonens perspektiv. På den måten fungerer det kvalitative intervju som et redskap som gir kunnskap og troverdige beskrivelser av virkeligheten. Dette er i tråd med min hensikt i bruk av det kvalitative forskningsintervjuet, nemlig å få et innblikk i foreldrenes livsverden når det gjelder deres opplevelse av hentesituasjonen i barnehagen og på den måten kunne være med å bidra med ny kunnskap.

Som innsamlingsmetode for mitt empiriske materiale brukte jeg nærmere bestemt et *semistrukturert livsverdenintervju*. I følge Kvale og Brinkman (2012) har denne type intervju en åpen fenomenologisk holdning der formålet er å innhente beskrivelser av intervjupersonenes livsverden omkring et sett forhånds bestemte temaer jeg som forsker ønsker å belyse. Larsen (2007) vektlegger at en forutsetning for å lage gode spørsmål vil være at jeg har teorien i bunn så jeg på den måten kan trekke linjer mellom teori og praksis. Hvilke data som blir konstruert vil videre være avhengig av spørsmålene som blir stilt og hvordan de blir stilt.

I forkant av intervjuet laget jeg en intervjuguide (vedlegg 1) som ble brukt som et redskap i utføringen av det enkelte intervju. Denne inneholdt ferdig formulerte spørsmål som var relevante i forhold til problemstillingens ordlyd. Jeg valgte en delvis strukturert intervjuguide, det vi si at spørsmålene var fastlagt på forhånd, men at rekkefølgen på spørsmålene ble bestemt underveis i takt med foreldrenes svar. På denne måten kunne jeg lettere følge informantens fortelling og på samme tid sikre meg at jeg fikk svar på spørsmål som vil være nødvendig i besvarelse av gjeldende problemstilling (Thagaard, 2013). En delvis fastlagt struktur kan også være en fordel når jeg skal sammenligne besvarelsene fra de ulike informantene , på samme tid kan det være med å begrense mengden av det empiriske materiale noe som ofte kan være et problem i kvalitative studier i følge Larsen (2007).

For å prøve ut intervjuguiden og øve meg som intervjuer valgte jeg å utføre tre pilotintervju i forkant. Erfaringer som følger av dette prosjektet blir nærmere beskrevet nedenfor.

4.3 Pilotintervju

I løpet av prosessen i arbeidet med å forme en hensiktsmessig intervjuguide utførte jeg tre pilotintervju/prøveintervju der jeg fikk prøvd ut hvordan spørsmålene fungerte i praksis. Informantene ble i denne anledning plukket ut i fra en barnehage i mitt nærområde. Dette var mødre som jeg hadde kjennskap til i større eller mindre grad og som hadde barn fra 1-4 år. Ved å utføre prøveintervju fikk jeg sjekket responsen på de ulike spørsmålsformuleringene og om det var nødvendig med justeringer og oppklaringer. I denne prosessen ble noen spørsmål forkastet og nye ble til i en kontinuerlig pendling mellom foreldrenes tilbakemeldinger og egen fagkunnskap.

Hvordan vi forstår et spørsmål vil som regel ha sammenheng med den enkeltes erfaringsbakgrunn. Gjennom prøveintervjuene opplevde jeg viktigheten av å formulere meg på en måte der begrepene som ble brukt hadde felles referanseramme. Larsen (2007) vektlegger i denne sammenheng viktigheten av klare og tydelige spørsmål og at en bør unngå fremmedord og fagbegreper.

De viste seg allerede i prøveintervjuene at det var variasjon i informantenes evne til å sette ord på sine opplevelser og erfaringer. For de foreldrene som gav fyldige svar opplevde jeg at noen spørsmål kunne bli overflødige da de allerede hadde svart på dette i tidligere

refleksjoner. Repetisjon av spørsmål som allerede var besvart opplevde jeg derfor var lurt å unngå for å bevare flyten i intervjuet. Intervjuguiden kunne i dette tilfellet fungere som en sjekkliste om alle spørsmålene var tilstrekkelig besvart. I motsatt tilfelle opplevde jeg at en av informantene responderte med knappe svar. Her erfarte jeg at ble viktig å stille alle spørsmålene i intervjuguiden tillegg til at jeg som intervjuer måtte komme med oppfølgingsspørsmål for å få dekket spørsmålene i tilstrekkelig grad.

Fra tidligere erfaringer der jeg gjennomførte kvantitative foreldreintervju i regi av GoBaN (www.goban.no), visste jeg at det er viktig med god informasjon i forkant av intervjuet. Formål med intervjuet og hvordan informasjonen fra foreldrene skulle nyttes ble derfor presisert i forkant av prøveintervjuet. I tillegg informerte jeg om hensikten med et prøveintervju. Etter hvert så jeg også betydningen av å si at det var foreldrene i dette tilfellet som hadde fasitsvaret på spørsmålene. At det var deres opplevelse og erfaringer som var med å legge grunnlaget for min studie. Et av de tre prøveintervjuene ble tatt opp på tape. Dette gav meg verdifulle erfaringer i forhold til transkribering, praktiske kunnskaper om hvordan jeg skulle benytte meg av lydopptakeren, og hvordan jeg som intervjuer må opptre for å ikke spolere nyttig informasjon. Jeg erfarte at det var viktig at jeg som intervjuer ikke ble for ivrig i støttende utsagn som ”akkurat ja”, ”stemmer” ”Ja,ja,ja” da dette kunne være et forstyrrende element på tapen og viktig informasjon kunne gå tapt. En avbrytelse fra min side førte til at jeg i ettertid lurte veldig på hva informanten egentlig hadde tenkt å si.

Prøveintervjuene viste seg å være nyttige både i forhold til det praktiske og det å sette i gang en refleksjonsprosess. I forhold til det sistnevnte fikk jeg en interessant tilbakemelding en stund etter at foreldreintervjuet ble tatt opp på tape. Denne moren fortalte meg at hun etter intervjuet hadde blitt mer bevisst på hentesituasjonens betydning for barnet og seg selv som mor. ”Spørsmålene dine fikk meg til å tenke litt, jeg føler jeg er blitt mer bevisst på hvordan en hentesituasjon bør være. Dette var ikke noe jeg hadde tenkt særlig over”. Denne henvendelsen fikk meg til å tenke på hensikten med denne studien. Kan en ved å løfte opp foreldrenes erfaringer av hentesituasjon også være med å bidra til at foreldrene blir mer bevisst hentesituasjonens betydning for barnet og seg selv? Og kan en på en slik måte ved å løfte opp hverdagslige fenomen i barnehagen være med å styrke kvaliteten i barnehagen?

4.4 Utvalg

Som kvalitativ forsker vil min hensikt med studien være å få en dybdeforståelse av valgte fenomen. Jeg har derfor brukt skjønnsmessig utvelgning av enheter (Larsen, 2007). Det vil si at jeg har valgt de informantene jeg mener vil være hensiktsmessige for å belyse min problemstilling. Mine informanter vil ut i fra problemstillingens ordlyd derfor naturlig nok være foreldre til barn i barnehagen, mer spesifikt foreldre for barn på småbarns avdeling. Fokus på de minste barna har jeg valgt ut i fra min interesse av de minste barnas bruk av kroppen som kommunikasjonsmiddel og de voksnes evne til å møte barns intensjoner og behov. Et økende antall barn i alderen 1-3 år i barnehagen gir også et større behov for forskning rundt denne aldersgruppen.

Søknad om godkjenning av studien ble sendt til Norsk Vitenskapelig Datatjeneste AS i juni 2015, med godkjenning i juli 2015 (Vedlegg 3 og 4). Utvalget av barnehager er gitt gjennom det nasjonale forskningsprosjektet GoBaN. Et utvalg som består av fire barnehager i ulik størrelse. Tre kommunale og en privat barnehage. Barnehage 1: 3 avdelingsbarnehage (1 informant), Barnehage 2: 4 avdelings barnehage (2 informanter), Barnehage 3: Basebarnehage, organisert med 5 aldersinndelte grupper (4 informanter), Barnehage 4: 18 avdelings barnehage. (Bygd som basebarnehage, men praktiserer med avdelinger, 4 informanter).

Etter å ha informert styrerne i de enkelte barnehagene om prosjektets tema og formål fikk jeg klarsignal til å kontakte foreldre i de ulike barnehagene. Dette gjorde jeg ved å sende ut et samtykkeskjema til småbarns avdelingene i hver barnehage der jeg informerte om prosjektet og hva det innebar å delta (vedlegg 2). Samtykkeskjema var på forhånd godkjent av NESH (2012) og veileder. At foreldrene meldte interesse for prosjektet på eget initiativ var med å sikre at informantene ikke var påvirket av en eventuell egen interesse fra barnehagens side. Mitt mål var å få to informanter fra hver barnehage, til sammen åtte informanter. Jeg fikk til sammen positiv respons fra 12 foreldre til sammen. Fire fedre og syv mødre. Det var et foreldrepar, slik at jeg samlet sett fikk 11 intervju. Jeg valgte å bruke alle informantene som meldte sin interesse da jeg på den måten kunne unngå å gå glipp av verdifull informasjon fra foreldre som ønsket å formidle sin opplevelse rundt fenomenet hentesituasjonen i barnehagen. På den andre siden ser jeg at ulik fordeling på informanter kan gjøre at sammenligningsgrunnlaget med bakgrunn i barnehagens størrelse kan bli svekket. I de to

minste barnehagene gjorde jeg flere forsøk på å øke antall interesserte. Dette gjorde jeg ved sende samtykkeskjema ut på nytt (i den minste barnehagen, der jeg bare fikk en informant) og ved at personalet hjalp meg med å informere om prosjektet. På bakgrunn av dette var det ingen flere informanter som meldte seg. Jeg opplever på tross av dette å ha et fyldig og informativt empirisk materiale som grunnlag for mine analyser og besvarelse på gjeldende problemstilling.

4.5 Gjennomføring av intervjuene

Jeg kontaktet de ulike barnehagene i oktober 2015 og i løpet av november 2016 var samtlige intervju gjennomført. For å få kontakt med foreldrene brukte jeg sms. I den takket jeg for positiv respons og kom blant annet med forslag på tidspunkt for gjennomføring av intervju. Alle intervjuene ble foretatt i de barnehagene foreldrene hørte til, og ble gjennomført før eller etter foreldrenes arbeidsdag. Styrers kontor, grupperom og ulike møterom ble brukt som lokale alt etter hva som var ledig under gjeldende tidspunkt. Lån av lokaler var avklart med styrer i den enkelte barnehage på førehand. Refleksjoner rundt gjennomføringen av intervjuene kommer jeg nærmere inn på i neste kapittel som omhandler forskerrollen.

4.6 Forskerrollen.

Med utgangspunkt i en kvalitativ studie vil jeg som forsker i følge Postholm (2005) være det viktigste forskningsinstrumentet. Dette fordrer en beskrivelse av ”instrument”. Jeg har derfor lagt til grunn mitt teoretiske ståsted og vil legge vinn på å synliggjøre min subjektivitet gjennom en tydelig redegjørelse av egen interesse og tilknytning til forskningsfeltet. På denne måten viser jeg hvordan min forforståelse kan være med å farge mine analyser og tolkninger, og mine betraktninger må derfor ses i lys av mitt kjennskap og erfaringer med forskningsfeltet.

Som ansatt i barnehage og mor har jeg mange erfaringer rundt fenomenet *hentesituasjonen i barnehagen*. Som assistent, pedagogisk leder og til slutt styrer har jeg fått et innblikk i hentesituasjonen i fra personalets virkelighetsforståelse. På den andre siden har jeg som mor til fire barn også dannet meg en forståelse omkring fenomenet ut i fra et foreldreperspektiv. Denne forforståelsen omkring tema har således vært med å danne en interesse og utgangspunkt for mitt studie omkring fenomenet.

Med denne erkjennelsen har jeg forstått at det vil være vanskelig å møte forskningsfeltet rent induktivt. Jeg vil likevel gjennom en fenomenologisk tilnærming ha som mål å møte foreldrenes erfaringer av virkeligheten med et så åpent sinn som mulig. Med åpenhet for foreldrenes erfaringer inkludert egne subjektive teorier av virkeligheten vil jeg på den måten veksle mellom en induktiv og deduktiv tilnærming til forskerfeltet.

Kvale og Brinkman (2012) legger vekt på at intervjuerens kvalifikasjoner som intervjuer kan ha stor betydning for studiens resultat. At jeg har god oversikt over det aktuelle problemområdet ut i fra praksis, teori og forskning, og at jeg er bevisst betydningen av den menneskelige interaksjonen i intervjusituasjon vil derfor kunne ha en betydelig innvirkning på min datakonstruksjon og dermed på mitt endelige forskningsresultat. Thagaard (2013) viser til Loftland et al. (2006) når hun vektlegger at forskerens mål må være å skape gode relasjoner til deltakerne ved å være aksepterende, interessert og forståelsesfull (Thagaard, 2013, s. 73). Jeg la vekt på å skape en god atmosfære i intervjusituasjonen. Dette gjorde jeg blant annet ved å tilby kaffe og twist før intervjuet startet og jeg orienterte om min tilknytting til forskningsfeltet og formål med intervjuet. Selve intervjuet startet jeg med å stille enkle spørsmål relatert til foreldrenes yrke og barnets alder. Jeg var opptatt av å skape gode relasjoner mellom meg og deltakerne, på samme tid som jeg ikke ønsket å komme for nærme. Slik var profesjonell distanse mål for mitt forhold til deltakerne.

4.7 Reliabilitet og validitet

I en kvalitativ studie forankret i en fenomenologisk og hermeneutisk teori refereres reliabilitet til studiens pålitelighet og validitet til studiens troverdighet (Postholm, 2005). Studiens troverdighet og gyldighet vil være et resultat av min evne til å dokumentere mine valg underveis i forskningsprosessen. Samsvar mellom forskningsspørsmål og valg av teori vil i første rekke være en viktig indikator på studiens validitet. I mitt tilfelle har jeg tatt utgangspunkt i flere forskere som bidrar med ulike teorier og begreper som jeg mener vil være produktive i mine studier. Dette kommer frem i kapitlet om teori. Jeg har også vært opptatt av vurdere studiets relevans ut i fra tidligere forskning. Jeg opplever at det er blitt viet lite oppmerksomhet som omhandler hentesituasjonens betydning for foreldre og barn i barnehagen. Jeg tror derfor at en studie omkring dette området kan være til interesse for både

for aktørene selv (foreldrene) og for fagmiljøet i barnehagesektoren og i tillegg være et supplement til forskningen omkring kvalitet i barnehagen.

Hvilken metode jeg har valgt vil også ha en betydning for studiets validitet. Spørsmålet vil være om denne er hensiktsmessig i forhold til studiet og dets mål. Jeg har tatt utgangspunkt i kvalitativ metode, fordi jeg mener den vil være den beste måten å belyse foreldrenes opplevelse av fenomenet *hentesituasjonen* i barnehagen. Gjennom kvalitative forskningsintervju har jeg min hensikt vært å få en dybdeforståelse av fenomenet. Gjennom fenomenologien har jeg søkt etter essensen i foreldrenes erfaringer. En fordel med å bruke intervju som metode vil i følge Larsen (2007) være at jeg på den måten har muligheten til å stille utdypende spørsmål, i tillegg til at den som jeg intervjuer har mulighet til å snakke mer fritt omkring fenomenet. En annen fordel med bruk av denne type intervju vil være at en som intervjuer kan oppklare misforståelser ved å be om oppklaringer underveis. På den måten kan jeg få frem andre momenter enn det som jeg i utgangspunktet hadde vektlagt. Dette kan så øke antall forklaringsmåter på det aktuelle fenomenet. Denne fleksibiliteten bidrar i følge Larsen (2007) til en mer valid informasjon.

I hvilken grad min studie viser til nøyaktighet og pålitelighet er avhengig i hvordan jeg som forsker klarer å dokumentere dette. Ved bruk av intervju som metode vil det være avgjørende med nøyaktig og holdbar transkribering og at den informasjonen jeg får blir behandlet på en pålitelig måte. Jeg opplevde lyd kvaliteten på opptakene som god, noe som medførte at samtalene var tydelige og forståelige da jeg lyttet til opptakene i etterkant av intervjuene. Dette gjorde at det ikke var så stor fare for mistolkninger under transkriberingen.

Hvorvidt jeg kan gjøre krav på sannhet i forhold til min studie vil i følge Larsen (2007) være avhengig om studien er gjennomført på en seriøs og etterrettelig måte. Dette vil gjenspeile seg gjennom studiens reliabilitet og validitet. I kvalitativ forskning vil det avgjørende at jeg har gjort rede for mine valg og arbeidsmetoder underveis i prosessen og at leseren kan følge en rød tråd gjennom hele forskningsprosessen. Som kvalitativ forsker kan jeg likevel ikke komme frem til en generaliserbar sannhet da min forskning er basert på tolkninger og vil derfor være av subjektiv karakter. Den hermeneutiske tilnærmingen åpner opp for flere tolkningsmuligheter og vi kan derfor ikke bare snakke om en sannhet. Mitt bidrag som kvalitativ forsker vil derfor ikke være å gi tallfestede fakta omkring foreldrenes opplevelse av

hentesituasjonen men vise tendenser og være et bidrag til barnehagens pågående diskurs omkring kvalitet i barnehagen.

4.8 Forskningsetiske betraktninger

I følge Larsen (2007) vil det alltid oppstå etiske dilemmaer i et forskningsprosjekt. Jeg har derfor lagt vekt på å integrere forskningsetiske vurderinger gjennom hele forskningsprosessen. Min første vurdering omhandlet forskningens betydning for det aktuelle fagfeltet og for de personene som var involverte i mitt forskningsprosjekt. Ut i fra mitt fokus på det hverdagslige fenomenet *hentesituasjonen i barnehagen* var målet mitt å være et bidrag til den pågående diskurser rundt kvalitet i barnehagen og på den måten være en positiv ressurs i forhold til barnehagefeltet. I tillegg var jeg opptatt av at verken foreldre eller personale på noen som helst måte skulle føle seg støtt eller bli framstilt på en uheldig måte.

NESH (2006) (Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsfag, humaniora, jus og teologi) krever ut fra sine forskningsetiske retningslinjer at alle som har personopplysninger involvert i sitt prosjekt må ha godkjenning fra NESH (2006) før en kan begynne datainnsamlingen. Jeg sendte min søknad for godkjenning i juni 2015, og fikk godkjenning i juli 2015. Videre blir det krevd at jeg må ha informert samtykke fra forskningsdeltakerne før jeg kan begynne på intervjuene. I forkant av intervjuene fikk derfor foreldrene tildelt et samtykkeskjema der de ble informert om studiens formål og gjort oppmerksom på studiens design. I tillegg inneholdt det informasjon om at foreldrene kunne trekke seg når som helst i forløpet uten noen videre redegjørelse for dette. Siden NESH (2006) også har krav om konfidensialitet ble foreldrene informert om at alle opplysninger som kom frem under intervjuene ble anonymisert og at jeg behandlet den informasjonen jeg fikk etter retningslinjer for krav om konfidensialitet.

En kvalitativ forsker vil i følge Postholm (2005) alltid måtte ta hensyn til at forskningen kan bli farget av egne subjektive og individuelle teorier. Ut i fra forskningsetiske betraktninger vil det derfor være viktig at jeg som forsker redegjør for mine perspektiver og meninger og på den måten synliggjøre hvordan egen habitus kan være med å påvirke forskningen. Som pedagogiske leder og mor har jeg mange tanker og erfaringer omkring mitt problemområde, refleksjoner om hvordan dette kan være med å farge min forskning vil derfor ha betydning for studiens troverdighet. Et resultat av for lite refleksjoner omkring denne problemstillingen kan

føre til at jeg opererer med en *partisk subjektivitet* i mine analyser. Dette vil i følge Kvale og Brinkmann (2012) si at jeg har gjort et dårlig og upålitelig arbeid ved å bare støtte egne meninger og synspunkt i arbeidet med analysen.

I følge Kvale og Brinkmann (2012) vil det selv i fenomenologiske livsverdenintervjuer være et klart asymmetrisk maktforhold mellom forskeren og den som blir intervjuet. Dette blir blant annet forklart ut i fra følgende kriterier. Som forsker er det jeg som innehar den vitenskapelige kompetansen og som definerer intervjusituasjonen. Videre vil det være jeg som stiller spørsmålene etter mitt behov for informasjon og til slutt er det jeg som står for tolkningen av intervjupersonenes utsagn. Et slikt maktforhold fordrer i følge Kvale og Brinkmann (2012) at intervjueren bør reflektere over den rollen makt spiller i produksjonen av kunnskap som fremkommer i intervjuet.

Hvert intervju ble tatt opp med båndopptaker. I forbindelse med at båndopptakeren ble slått av når intervjuet var ferdig opplevde jeg at flere foreldre kom med interessant informasjon som kunne være relevant for studien. I disse tilfelle spurte jeg informantene om det var greit at jeg tok deres refleksjoner med i mitt materiale for videre analyse. Dette viste seg å være i orden for de foreldrene det var aktuelt for. Disse refleksjonene ble så lagt til som et tillegg for de intervjuene det gjaldt. I følge Kvale og Brinkmann (2012) bør en alltid ut av etiske grunner be informantene om tillatelse for å bruke informasjon som er kommet frem etter båndopptakeren er slått av.

I løpet av transkriberingen, og i arbeidet med å skrive frem analysen opplevde jeg at flere etiske spørsmål reiste seg. Å skrive intervjuet ordrett fra muntlig tale førte til at teksten til tider fremsto som usammenhengende og uforståelig. I følge Kvale og Brinkmann (2012) kan denne framstillingen virke fornærmende og lite fordelaktig for informanten når de ved senere publikasjoner kjenner sine beskrivelser igjen. Jeg så derfor betydningen av å forenkle teksten med tanke på hvordan formuleringene skulle fremstå i resultatet.

4.9 Fra tale til tekst

Mitt empiriske materiale består i transkripsjoner av 11 intervju med foreldre fra fire ulike barnehager i forskjellige størrelser. Hvert intervju ble tatt opp med en digital diktafon med

tillatelse fra foreldrene. Intervjuenes lengde varierer fra 30 min til 45 min og utgjør til sammen 52 sider transkribert tekst. Materialet legger grunnlaget for videre analyse og bidrar til å gi svar på gjeldende problemstilling. Etter hvert intervju transkriberte jeg lyd materialet fra lyd til tekst. På denne måten ble intervjusamtalene strukturert og følgelig bedre egnet for videre analyse (Kvale og Brinkman , 2012). Transkriberingen viste seg å være en tidkrevende prosess, men hvor jeg allerede i prøveintervjuet så nytteverdien av å bruke tape da nye tanker rundt fenomenet dukket opp etter hvert som den skrevne teksten steg frem. Slik kunne refleksjoner over ulike utsagn gi meg nye perspektiv og forståelser for tolkningen av innholdet. Siden jeg hadde forholdsvis mange intervju så jeg nødvendigheten av å transkribere hvert intervju like etter intervjuet var tatt. På denne måten var det lettere å huske de emosjonelle aspektene rundt intervjusituasjonen og jeg la dermed til rette for å gjengi intervju personens historie så autentisk som mulig. Før jeg begynte med transkriberingen måtte jeg ta noen valg i hvordan jeg skulle fremstille intervjuene i skriftlig form. Mitt formål var å få frem intervju personenes historier, og en detaljert avskrivning av intervjuene er derfor ikke nødvendig i følge Kvale og Brinkmann (2012). Jeg valgte likevel å transkribere intervjuene i ordrett talespråkstil og legge til beskrivende uttrykk som latter underveis. Dette hjalp meg til å erindre intervjuenes ulike uttrykk. Etter at hvert intervju var avsluttet brukte jeg litt tid på å skrive ned mine umiddelbare inntrykk av intervjuet. Disse notatene ble et supplement i mitt videre arbeid med å tolke de ulike tekstene. I følge Kvale og Brinkman (2012) kan slike refleksjoner i etterkant av hvert intervju være en verdifull kontekst for senere analyse av utskriftene.

Etter at jeg hadde transkribert alle intervjuene startet jeg prosessen med å analysere mitt empiriske materiale. Gjennom en fenomenologisk tilnærming til empirien var målet i denne fasen å trekke frem foreldrenes underliggende mening i deres opplevde erfaringer rundt fenomenet ” hentesituasjonen i barnehagen”. Denne prosessen som omhandler analyse og tolkning av tekst blir beskrevet i neste kapitel.

4.10 Analyse og tolkning av tekst

Som kvalitativ forsker vil analyseprosessen i følge Postholm (2005) starte i det jeg trer inn på forskningsfeltet og vedvare gjennom hele forskningsprosessen. For min del var dette når jeg startet med pilotintervjuene. Allerede her fikk jeg et lite innblikk i hvordan foreldrene kan

oppleve hentesituasjonen i barnehagen og egne refleksjoner rundt fenomenet ble aktivisert. Min søken etter å forstå fenomenet hentesituasjonen i barnehagen ut i fra et foreldreperspektiv førte meg således gjennom en kontinuerlig tolkende prosess allerede fra prosjektets begynnelse.

Med utgangspunkt i fenomenologien var min hensikt å få frem essensen i foreldrenes erfaringer rundt fenomenet hentesituasjonen i barnehagen. I arbeidet med å analysere mitt empiriske materiale var derfor målet å komme frem til den sentrale underforliggende meningen av foreldrenes opplevelse av fenomenet (Postholm, 2005).

For å danne en oversikt og helhetlig bilde av datamaterialet leste jeg gjennom de transkriberte intervjuene flere ganger. Deretter streket jeg ut hvert utsagn som kunne være relevant i forhold til studiens tema. Utsagn som ikke kunne relateres til mitt tema ble fjernet på samme tid som gjentakelser ble tatt bort. Utsagnene jeg nå satt igjen med dannet således de ulike meningsenhetene som samlet sett kunne være med å beskrive fenomenet ”hentesituasjonen i barnehagen”.

Neste steg i analysen ble å relatere de ulike meningsenhetene i ulike tema. Det vil si at jeg delte teksten inn i ulike kategorier ved at jeg klassifiserte teksten ved hjelp av ulike benevnelser som representerte de ulike tekst delene. Denne første inndelingen førte til mange ulike kategorier på bakgrunn av ord og uttrykk fra foreldrene. Neste steg ble derfor å finne felles nevner som kunne være med å gruppere de ulike begrepene og dermed redusere antall kategorier. Denne prosessen blir kalt kategorisering. Benevning av de endelige kategoriene ble dannet med utgangspunkt i forskerspørsmålene og foreldrenes egne uttrykk. Disse kategoriene skaper så essensen i det som jeg tolker som foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen.

5 Resultat

I det følgende vil jeg presentere resultater fra studie hvor problemstillingen er:

Hvilke opplevelser har foreldrene av hentesituasjonen i barnehagen og hvordan kan dette knyttes opp til kvalitet i barnehagen?

Analysen resulterte i fem hovedkategorier: Informasjon, omsorg, personalets kompetanse, barns trivsel og fysiske omgivelser. Etter min vurdering utgjør disse hovedkategoriene selve essensen i foreldrenes opplevelser av hentesituasjonen i barnehagen. Hovedkategoriene er videre utviklet og strukturert i underkategorier noe som bidrar til å klargjøre og utdype resultatet ytterligere (se tabell 1).

Hovedkategori	Underkategorier
Informasjon	Personlig informasjon Struktur Ansvarsfordeling
Omsorg	Barns uttrykk Samspill Nærhet
Barns trivsel	Gjensynsglede Slitne barn
Personalets kompetanse	Variasjon
Fysiske omgivelser	Areal Utforming/innredning Setting

Tabell 1. Oversikt over de fem hovedkategoriene med underkategorier.

I det følgende vil jeg presentere resultatet i form av kategorier som blir belagt med sitater fra informantene. Dette blir videre analysert og tolket av meg som forsker i den hensikt å få frem informantenes meninger rundt fenomenet. Resultatet av funnene vil deretter legge grunnlaget for drøftingsdelen, der jeg vil knytte mine funn opp til relevant teori og forskning.

5.1 Informasjon

Denne hovedkategorien omfatter all type informasjon som formidles mellom foreldre og personalet. Dette gjelder både i form av skriftlig materiell som for eksempel daglig dokumentasjon, men også formell og uformell dialog. Informasjon blir forstått som praktisk informasjon som for eksempel bleieskift, søvn, mat, skifteklær etc., men også som en mer personlig informasjon som omhandler spesifikke hverdagshendelser omkring det enkelte barn. Videre inngår sider som struktur, ansvarsfordeling, og personalets kompetanse.

Personlig informasjon

Den personlige informasjonen synes å utgjøre en sentral del av informasjonsbehovet. Når foreldrene skal peke på hentesituasjoner som de har opplevd som spesielt gode blir opplevelser der personalet har referert til gode øyeblikk og opplevelser sammen med barnet trukket frem. Referanser til hendelser hvor barnet er blitt lagt merke til, og på den måten gjort inntrykk på andre gir også inntrykk på foreldrene. Følgende tre sitater viser til foreldrenes tilfredshet med personlig informasjon, tre mødre forteller om det samme:

Spesielt gode hentesituasjoner er når de har sånne gode øyeblikk som de refererer til, spesielt hun ene er flink til det. Å han var så fin i dag når vi var på scenen i dag, at de komme med sånn personlig god opplevelse som de har hatt sammen då. Ellers når de refererer til at min unge har vært sammen med noen andre, det synes jeg er koselig når de viser at han er blitt lagt merke til og at ditt barn gjør inntrykk på andre, det er jo litt stas.

Sånne små drypp er veldig kjekke. Sånn som går konkret på min unge. Vi er jo litt sånn, selv om det er kjekt å høre fra hele gruppen, så er det jo litt kjekt å høre sånt at i dag har han reist seg opp og sluppet seg litt, for han er det rett før han går. Og då blir jo jeg kjempeglad. Det treng ikke være så veldig stort, bare sånne småting er bra.

Jeg synes jo det er veldig kjekt når de kommer til meg å forteller noe spesielt, om han har lekt spesielt godt med noen den dagen eller om de har gjort noe nytt eller om de gjorde noe som han syntes var spesielt gøy. Sånne ting kan jo ikke jeg vite, så da er det veldig gøy om de kan fortelle om slikt, så kan jeg heller spørre etter om han har sovet og hva han har spist.

Informasjon som omhandler eget barn viser seg å gjøre foreldrene godt. Dette kan være informasjon rundt barnets utvikling, samspill med andre barn og hverdagshistorier knyttet til den enkelte. I tillegg gir denne type informasjon slik jeg tolker det, foreldrene et inntrykk av om barnet er blitt sett i løpet av dagen. En far forteller:

Men det er forskjell på de voksne hvor mye personlig informasjon vi får. Hun ene er litt sånn praktisk; vi har hatt det og det til middag, og vi var ute før lunsj, mens de to andre de er mer sånn; det var løye når han gjorde sånn og sånn. Og det er jo kjekkere å hente når vi får den mer personlige varianten og at vi kan kjenne på at barnet vårt er blitt sett.

En mor forteller:

Det er jo det at jeg ønsker at de skal ha sett Mia i løpet av dagen. Og at de viser når vi kommer at de er tydelige på og kan si konkret hva hun har gjort.

Disse utsagnene gir et forsterket inntrykk av at personlig informasjon blir satt stor pris på og gir foreldrene en bekreftelse hvorvidt barna er blitt sett i løpet av dagen.

Foreldrene peker også på at personlig informasjon vil være viktig i forhold til hva familien skal foreta seg resten av dagen. Informasjon omkring barnets form og kapasitet vil i følge foreldrene ha relevans i forhold til gjøremål etter barnehagedagens avslutning. En far forteller:

Det hender jeg spør om han har vært ute for eksempel, for det kan ha mye å si for vår velferd om ettermiddagen. I går hadde han for eksempel ikke vært ute, og då løp han rett til verandadøren og ville ut. Og da skjønner jo vi hvorfor det er sånn når vi har fått hørt det i barnehagen.

En mor forteller:

Jeg trenger ikke å vite akkurat hva de har gjort i den forstand. Men av og til så spør jeg etter hvis vi skal noe, sånn at jeg kanskje bør tone ned den tanken om hva vi skal

gjøre etterpå. Ellers så synes jeg at det er greit å vite hvordan hans dag har vært. Har han hatt en god dag eller har han hatt en dum dag, for det er ganske viktig med tanke på hva jeg gjør når jeg kommer hjem.

Slik jeg tolker dette opplever disse foreldrene at personlig informasjon fra barnehagen kan bidra til å gjøre hverdagen lettere for familien. Bakgrunnskunnskaper om barnets dag vil derfor slik jeg ser det være med å bidra til at foreldrene er bedre rustet til å tolke barnets uttrykk og signaler når de kommer hjem og på den måten være til barnets beste

Struktur

Faste rutiner blir av foreldrene hovedsakelig knyttet opp til avkrysning når barnet blir hentet men også hvordan den daglige informasjonen blir overlevert. Ulik grad av informasjon gjør at foreldrene til tider opplever at det ikke er faste rutiner i forbindelse med hentesituasjonen. Dette gjør at flere savner faste meldepunkt i forbindelse med informasjonsutvekslingen i barnehagen. En far omtaler behovet for struktur på følgende måte:

I første omgang skulle jeg ønsket at det var litt mer konsistens på hva som ble gått gjennom. Utover det at viss det ikke blir sagt noe så er det greit. Det er jo fint det, men av og til er det jo litt kjøtt på beina at det blir fortalt litt. Og så hadde det jo vært greit om det hadde vært noen faste meldepunkt, det hadde vært litt praktisk for vår del tenke jeg. Og da at den annet posten godt kan være noe, for eksempel i dag har de vært ute og de har hatt det kjempefint. Eller i dag har de vært inne og han har puslet eller han og Mari har rutsja eller ...i alle fall bare et punkt på den annet posten også. At det kunne vært sånn fempunktsmelding, det og det og det. Det trenger ikke være så veldig formalistisk akkurat, men at det er litt konsistens på det som blir meldt av på en måte. Det hadde vært litt praktisk. Då vet en gjerne mer om hva som mangler av informasjon, ok da vet jeg alt om det, så slapp en å tenke på alt en måtte spørre om , så kan en heller konsentrere seg om det andre, den litt mer personlige informasjonen.

En annen far uttrykker seg slik:

Jeg synes kanskje en skulle hatt en sjekkliste på hvordan dagen har vært, så hadde en kanskje ikke vært så avhengig av hvem som møtte en når en skulle hjem.

Dette kan tyde på at en større grad av strukturert overlevering av informasjon vil tilfredsstille flere behov. Fast prosedyre med tilhørende sjekklister som beskriver hvilken informasjon som skal bli gitt kan ifølge flere foreldre være et nyttig hjelpemiddel. Dette vil redusere variasjonen i informasjonsutveksling som faktisk overleveres og på den måten være med å sikre foreldrene sitt behov for informasjon. Til slutt gir strukturert overlevering av informasjon, som i praksis vil være tidsbesparende, større mulighet for personalet til å utnytte knapp tid til å utveksle den personlige informasjonen som viser seg å være spesielt betydningsfullt for foreldrene.

Den informasjonen foreldrene gir til personalet blir i mange tilfeller også knyttet opp til mangel på struktur blant personalet. På faktorer som bidrar til negativt inntrykk av samarbeidet blir det gitt eksempler på beskjeder fra foreldrene som stopper opp og ikke kommer videre. Det stilles også spørsmål ved om personalet har egnet verktøy til å strukturere denne type informasjon for å sikre at den kommer frem til de som trenger den. En av foreldrene følte så stor usikkerhet hvorvidt personalet klarte å registrere viktig informasjon om barnet at hun så behovet for å gjøre dette skriftlig. To av foreldrene opplevde hentesituasjonen på en så uryddig måte at de valgte å gi informasjonen til personalet i bringesituasjonen i stedet. Videre gav mangelen på struktur i denne situasjonen en mor en så stor følelse av frustrasjon at hun opplevde å ikke bli tatt på alvor. To mødre forteller:

I hentesituasjoner gir jeg nesten aldri beskjeder fordi det er ofte litt kaos på de tider. Jeg passer heller på å snakke med personalet om morgenen viss det skulle være noe spesielt.

Jeg opplever at det beste er å skrive det ned på en lapp viss jeg skal gi en beskjed. For det er ikke alltid beskjedene går fra person til person uten at det skjer noe med informasjonen på veien.

Mangel på faste rutiner i slike situasjoner vil slik jeg ser det lett skape frustrasjoner og dårlig samarbeidsklima mellom foreldre og personale.

Tidspunktet for henting synes også å ha betydning for i hvilken grad hentesituasjonen oppleves strukturert. Å hente barna utenom det store rushet mellom 1500-1600 oppleves som

mest tilfredsstillende blant foreldrene. Når det er mange foreldre som henter på samme tid gir foreldrene uttrykk for at hentesituasjonen kan oppleves litt uryddig og til tider kaotisk. Dette er i følge foreldrene med å påvirke hvilken informasjon de får. At personalet har mange andre barn og foreldre å forholde seg til gjør at foreldrene opplever at det blir liten tid til det enkelte barn og dens forelder. Dette resulterer i at foreldrene til tider opplever et lite tilgjengelig personale i forbindelse med visse tidspunkt på dagen. En far forteller:

Hvordan jeg opplever hentesituasjonen har også noe å si med hvilken tid på dagen jeg henter. Viss vi henter mellom tre og halv fire er det ganske travelt, da må vi springe litt rundt for å få kontakt med personalet. Men hvis vi henter før eller etter det tidspunktet er det mye bedre.

En mor forteller:

Det har jo en del å si hvilken tid på dagen vi henter han, om det er mye annet som skjer eller om personalet har litt mer tid.

En far forteller:

Det viktigste med hentesituasjonen synes jeg er at ikke alle foreldrene henter på samme tid. Da blir det det kaos i døra , og vi får ikke rapport fra dagen. Da blir det bare stress for den som henter.

Samlet sett gir disse foreldrene uttrykk for at det beste vil være å hente barnet utenom det mest belastede tidspunktet for henting, som jeg har forstått er i en tidsperiode mellom 15.00-16.00.

Ansvarsfordeling

Foreldrene har en generell oppfatning av at de selv har et ansvar for å innhente informasjon i hentesituasjonen. Likevel fremkommer det tydelig at det oppleves mer tilfredsstillende om personalet uoppfordret deler relevant informasjon, kontra at foreldrene selv må ta initiativ. To av respondentene beskriver det slik:

Jeg synes det er litt synd at jeg må komme her og si: ”hvordan har det gått i dag?” og hente informasjonen. Jeg synes det hadde vært litt mer naturlig at de kom til meg. Jeg synes også det er synd at jeg som regel må spørre selv. Dette på tross av at jeg står og venter en stund på at personalet skal ta initiativ. Og så synes jeg det er litt dårlig når

jeg spør hvordan det har gått i dag, og så får jeg til svar "Bra! Takk for i dag!" (latter). Det er mye som kan ha gått bra! Dette er min erfaring.

Jeg skulle ønske at ting bare skjer automatisk og at man ikke må spørre etter ting, både av praktisk og mer personlig art. At det er rutiner på alle ting. At man får høre om dagen uten at jeg føler at jeg maser.

Her fremkommer det at personalets initiativ både er forventet men at dette også oppleves mer tilfredsstillende for foreldrene. Foreldrene gir uttrykk for at personalet har en viktig rolle i hentesituasjonen, og vektlegger spesielt rollen som omhandler å videreformidle informasjon. Sitatet nedenfor der informanten svarte på spørsmål omkring personalets rolle i hentesituasjon oppsummerer slik jeg ser det essensen i foreldrenes opplevelse av personalets rolle som informasjonsformidler.

Det er jo i hentesituasjonen og bringesituasjonen vi opplever personalet. Så den rollen er kanskje større og viktigere enn de kanskje tenker på. De er jo gjennom de, i alle fall for de små som ikke kan fortelle så mye selv at vi kan få vite hvordan dagen har vært. På den måten blir de jo barnets stemme på hvordan dagen egentlig har vært. For viss han har vært mye lei seg og har sittet på en stein og ikke har villet leke, så vet man det ikke om personalet ikke forteller det. Som forelder ønsker man ikke å være masete, så det beste er om informasjonen kan komme av seg selv. Videreformidle informasjon både praktisk, nyttig og unyttig. Vi vil jo vite alt. Hvem de har lekt med og hva de har gjort.

Som sitatet viser og som jeg tolker mitt empiriske materiale gir foreldrene uttrykk for at personalet har en viktig rolle i å formidle barnas hverdag i barnehagen videre til foreldrene. Foreldrene gir uttrykk for å være spesielt interessert i det som omhandler eget barn og flere peker på at det må påligge personalet å dele opplevelsene rundt det enkelte barn all den tid der er personalet som innehar denne erfaringen.

Drøfting

Av resultatet kan vi lese at informasjon synes å være en vesentlig faktor for foreldrenes tilfredshet med hentesituasjonen. Dette viser seg å gjelde både mengde, type informasjon og hvordan denne blir delt. Foreldrene opplever i de fleste tilfeller å få tilstrekkelig informasjon

når det gjelder praktisk informasjon som for eksempel søvn, mat, bleieskift. På den andre siden opplever de fleste foreldrene at det kan skorte på informasjon som omhandler spesifikke hendelser rundt eget barn. Dette viser seg slik jeg ser det å være en spesielt viktig del av informasjonsbehovet da det gir foreldrene en bekreftelse av at barnet er blitt sett i løpet av dagen. I de tilfellene hvor foreldrene opplever at informasjonsbehovet blir dekket synes foreldrene å ha en positiv opplevelse av hentesituasjonen. I motsatt tilfelle hvor informasjonen er mangelfull eller presentert på ustrukturert måte blir foreldrenes tilbakemelding i stor grad farget av dette. Manglende og overfladisk informasjon kan i følge foreldrene i verste fall føre til frustrasjon og dårlig humør. Dette resultatet er i tråd med tidligere forskning som omhandler kvalitet i barnehagen der det kom frem at foreldrene var svært tilfreds med barnehagen, men at flere av foreldrene savnet blant annet mer informasjon i garderoben. Foreldrene gav uttrykk for at informasjonen burde komme regelmessig uten forespørsel fra foreldrene. (Kvistad og Søbstad, 2005). Selv om det er gjort mange forbedringer på dette området rundt omkring i barnehagene vektlegger Kvistad og Søbstad (2005) at det fortsatt er et forbedringspotensial, noe som denne studien også er med å underbygge.

Mange av de minste barna har ikke utviklet et tilstrekkelig ordforråd til å selv formidle sine inntrykk og opplevelser fra dagen i barnehagen. Foreldrene gir derfor uttrykk for være avhengig av personalets fortellinger omkring barnets hverdag for på den måten kunne danne seg et bilde av hvordan barnet har hatt det. Resultatet viser at rike fortellinger gjør foreldrene godt og viser at barnet er blitt sett i løpet av dagen. Eksempel fra min studie viser at dette kan være fortellinger som omhandler barnets lek med andre barn og aktiviteter som barna har hatt spesielt glede av. At foreldrene får informasjonsbehovet dekket kan være med å styrke foreldrerollen ved at foreldrene opplever å se mening, får innflytelse, og støtte i foreldregjeringen (Bø, 2011). Dette vil igjen få positive ringvirkninger i forhold til foreldrenes relasjon til barnet (Bronfenbrenner, 1979).

Foreldrene i min studie gir også uttrykk for at den informasjonen de får etter endt dag gjør dem bedre rustet til å forstå barnets behov når de kommer hjem. At foreldrene er tilstrekkelig informert om barnets dag kan gjøre det lettere for foreldrene å ta hensyn til barnet når resten av dagen skal planlegges. Slik kan personalet legge til rette for at foreldrene har større forutsetning for å lese barnets uttrykk når de kommer hjem enn viss de mangler denne

bakgrunnskunnskapen om barnets dag. At det er god informasjonsflyt mellom hjem og barnehage kan på den måten være med å skape sammenheng i barnas liv i følge Bø (2011).

Flere av foreldrene gir uttrykk for at i hvilken grad de får tilfredsstillende informasjon omkring eget barn i mange tilfeller kan oppleves noe tilfeldig. Foreldrene forteller om et personale som har ulik praksis i forhold til hvordan de utveksler informasjon. De etterspør derfor i større grad en mer strukturert overlevering av informasjon i hentesituasjonen for på den måten redusere variasjonen i informasjonsutvekslingen. Dette ser jeg i sammenheng med Bø (2011) sin framstilling av foreldres behov for struktur i hverdagen. At et samlet personale ser viktigheten av videreformidle tilstrekkelig med informasjon til foreldrene i hentesituasjon vil slik jeg ser det være med å gjøre hverdagen mer forutsigbar for foreldrene og på den måten også gi en opplevelse av struktur i hverdagen. En mer strukturert overlevering av informasjon vil slik jeg ser det også være tidsbesparende. Det kan videre gi personalet større mulighet for personalet til å utnytte knapp tid til å utveksle den personlige informasjonen som viser seg å være spesielt betydningsfull for foreldrene.

Mangel på struktur blir av flere foreldre også knyttet opp til hvordan personalet behandler den informasjonen som foreldrene gir i hentesituasjon. Også her blir det etterspurt en større grad av struktur i forhold til hvordan denne informasjonen blir behandlet av personale. At informasjonen som blir gitt ikke blir fulgt opp oppleves frustrerende og viser i følge resultatet at det kan gi foreldrene en følelse av å ikke bli tatt på alvor. Bø (2011) vektlegger foreldrenes behov for å se mening i sin rolle som forelder, og peker i den sammenheng på nødvendigheten av et lyttende personale som er opptatt av foreldrenes beretninger om eget barn. Dette handler om å ha en anerkjennende holdning overfor foreldrene slik at de kan føle seg positivt bekreftet Bø (2011). Et annet poeng i denne sammenheng er at både barnehage og foreldre trenger informasjon om hvordan barnet fungerer på de to ulike oppvekstarenaene. At barnehagen viser interesse for foreldrenes informasjon og fortellinger omkring barnet vil slik jeg ser det derfor være nødvendig for å danne et komplett bilde av barnet.

Hvilket tidspunkt foreldrene henter barnet i løpet av dagen viser seg også å ha betydning i hvilken grad foreldrene opplever en strukturert hentesituasjon. Resultatet viser at når det er mange foreldre som henter samtidig opplever foreldrene i mange tilfeller å ikke få tilstrekkelig med informasjon og tid sammen med personalet når de henter barnet. Slik jeg ser

det kan dette være et resultat av for lite tilgjengelig personale på denne tiden av dagen, noe som knyttes opp til gjeldende bemanningsnorm i dagens barnehage. Men en kan også spørre seg om dette kunne vært løst på en bedre måte hvis personalet hadde sett viktigheten av utveksling av informasjon mellom hjem og barnehage og på den måten gitt denne informasjonsutvekslingen høy prioritet. Det at foreldrene opplever å ha innflytelse over egne situasjon er viktig fordi den vil være relatert til troen på egen kompetanse (Bø, 2011).

Slik jeg ser det har informasjon en sentral plass i foreldresamarbeidet mellom barnehage og hjem. Rammeplanen (2011) vektlegger at både hjem og barnehage har et ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid, mens Glaser (2013) peker på at det er barnehagen som er den profesjonelle aktøren og som derfor må ta initiativ for å legge til rette for et godt samarbeid. Resultatet i min studie viser at foreldrene ser at de selv har et ansvar i å etterspør informasjon, men at de foretrekker at personalet uoppfordret deler opplevelsene rundt det enkelte barn da det er personalet som innehar denne erfaringen. Betydningen av at foreldrene slipper å etterspør informasjon sammenfaller også med tidligere forskning (Søbstad og Kvistad, 2005). Slik jeg ser det kunne en avklaring av forventninger i mange tilfeller ført til at foreldre og personale hadde en mer gjensidig forståelse i forhold til hvem som skal formidle hva i hentesituasjonen.

5.2 Omsorg

Hovedkategorien omsorg handler om hvordan foreldrene opplever personalets evne til å settes seg inn i barnets situasjon og forsøke å forstå barns virkelighet. Personalets evne til å lese barnas signal og uttrykk vil derfor være sentralt i dette omsorgsbegrepet, i tillegg til deres evne til å være nærværende og vise følelsesmessig engasjement i forhold til barnet. Dette er egenskaper foreldrene også trekker frem i forhold til eget møte med barnet i hentesituasjonen. Barns uttrykk, samspill og nærhet fremkommer i denne sammenheng som sentrale begreper innenfor omsorg og beskrives videre som underkategorier.

Barns uttrykk

Flere av informantene fremhever betydningen av personalets evne til å være lydhøre i den forstand at de opplever et personale som gode til å lese barnas uttrykk. En opplevelse av dette beskriver en mor på følgende måte:

Jeg synes de er flinke med det å gå ned på hans nivå. De bøyer seg ned og møter han på hans høyde. De er oppmerksomme på hans uttrykk, om det kanskje kan være at han bare har lyst på en rask klem.

Oppmerksomheten som vises mot barnet, både ved å lese uttrykkene som signaliseres og å møte barnet på egen høyde beskriver slik jeg ser det et personale som er observant og fokusert på viktigheten av å lytte oppmerksomt til barnet. En mor gir et annet eksempel på et lyttende personalet:

I forbindelse med at han har fått ei lillesøster har personalet vært flinke til å fokusere på ham, og ikke så mye på lillesøsteren. Fordi det er jo han som går i barnehagen, ikke hun. Og så tar de hensyn til ham og spør for eksempel: "Kan vi få passe henne når du skal gå inn?" Jeg synes derfor at personalet er veldig flinke til å se han an, og sier han det ikke er greit, så er det ikke greit.

Dette beskriver slik jeg ser det et personale som på en god måte tar hensyn til det enkelte barn og deres rettigheter til egne følelser. Barnets følelser blir i denne situasjonen tatt på alvor på den måten at personalet viser anerkjennelse for barnets egen opplevelse av situasjonen.

En far bruker trygghetssirkelen som eksempel når han beskriver personalets evne til å lese barnets signaler gjennom dagen. Dette eksemplet er ikke direkte knyttet opp til hentesituasjonen men jeg velger å ta det med allikevel da jeg opplever det som denne farens gjennomgående opplevelse av personalets evne til å tolke barnas behov og ønsker.

De er veldig flinke til å gi til alle. Overraskende nok, har de kontroll. De bruker trygghetssirkelen for å se hva de trenger, de ser om det går opp eller ned. Om hun trenger litt kos eller om det er leggetid. Jeg føler at de har full kontroll, enten så stimulerer de barna eller så gjør de det ikke, helt til vi henter.

Slik jeg tolker det bruker denne faren trygghetssirkelen som utgangspunkt når han skal forklare personalets evne til å lese barnas behov gjennom dagen. Han gir tydelig uttrykk for at han opplever et personale som er oppmerksom for barnas uttrykk og er veldig fornøyd i forhold til hvordan personalet responderer.

Flere av foreldrene har også tanker om hvordan de selv ønsker å møte barnet sitt i hentesituasjonen, dette blir på en fin måte oppsummert av disse to foreldrene:

En far forteller:

Jeg ønsker å være tilstede i hentesituasjonen, uten at jeg er forstyrret av andre ting. At jeg er tilstede når han kommer med biler og lignende, og peker og forklarer.

En mor forteller:

Jeg ønsker å være konsentrert rundt barnet mitt når jeg henter. Da skal jeg ikke stå å snakke med andre foreldre og mobilen skal være i bilen. Jeg ønsker å se barnet mitt i den hentesituasjonen.

Oppriktig tilstedeværelse og oppmerksomhet rettet mot barnet er noe av det foreldrene streber etter når de henter barnet i barnehagen. I hvilken grad de oppnår dette har også betydning for hvordan de opplever hentesituasjonen.

Samspill

Foreldrene gir også uttrykk for et personale som viser evne og vilje til samspill i hentesituasjonen, en far beskriver det slik:

Når jeg henter så kommer han til meg, men så vil han gjerne tilbake til personalet når de er på vei til å gå, så det tar jo sin tid. Personalet er med å "spillet". Så kommer han tilbake til meg, så de tar seg tid synes jeg.

En mor forteller:

De tar seg god tid til han, så har de på en måte en samtale der med han mens jeg står å ser på. Så de er flinke til å fokusere på samspillet dem imellom.

En mor beskriver samspillet ut i fra personalets evne til å inkludere barnet i hentesituasjonen:

Samspiillet opplever jeg som veldig positivt. De ser både han og meg når jeg kommer for å hente. Så kan de for eksempel si: Kan du fortelle om det Vegard, så viser de

gjernoe, så sier han et ord og så legger de litt til og gir en forklaring til det som blir sagt. Så de inkluderer han i samtalen og er åpne for hans innspill.

Slik jeg tolker det skildrer foreldrene et personale som legger til rette for gode samspillsituasjoner i den daglige hentesituasjonen i barnehagen. Eksemplet ovenfor viser at personalet tar utgangspunkt i en felles referanse, for eksempel en ting, når de skal oppsummere dagen for foreldrene i hentesituasjonen, og inkluderer på den måten barnet i samtalen. En far forteller:

De snakke sammen med barnet hva de har gjort på i løpet av dagen. Og så forteller de på en måte sammen til meg. De vektlegger det som har vært gøy, men forteller også om det som har vært mindre gøy viss det er aktuelt. De spiller på lag med barnet.

En far forteller:

De fokuserer på det de har gjort i løpet av dagen. Når de ikke har sånn praktisk informasjon til meg, prøver de å inkludere han når de ser på han og sier; ja det var jo gøy å gjøre sånn og sånn. De tar utgangspunkt i en aktivitet det har gjort sammen. For eksempel vært på puteromme, tur eller lignende.

Samtlige foreldre gir uttrykk for at personalet legger vekt på en felles aktivitet eller opplevelse i spørsmålet hva personalet fokuserer på i samspill med barnet i hentesituasjon.

Nærhet

Foreldrene beskriver et personale som er rause med å gi barna omsorg gjennom nærhet som kos og klem og ta barnet opp på fanget. Utgangspunktet her er også at personalet er oppmerksomme på barnet følelser og behov, og er observante på den betydning for trygghet og trøst som fysisk nærhet har på barna. En fornøyd mor beskriver personalets omsorg for barna sine på denne måten:

En mor forteller:

Men da var det godt å vite at hun hadde et fang. Da så personalet at hun var lei seg og slik er det også med Per. Viss jeg ser at han er lei så ser jeg at han alltid har et fang å sitte på. Det er jo veldig godt å vite at barna får trøst når de er leie.

En mor forteller:

De viser for eksempel omsorg ved at de setter seg ned på hans nivå, og spør om de kan få en kos eller klem.

En mor forteller:

De er jo veldig flinke på det å gi kos og klem!

Eksempelene viser slik jeg ser det at personalets evne til å vise omsorg for barna i form av fysisk kontakt også er betydningsfull for foreldrene i deres opplevelse av hentesituasjonen.

Drofting

Omsorgsfulle relasjoner viser seg å ha stor betydning i foreldrenes beskrivelse av en tilfredsstillende hentesituasjon. Dette omhandler for det første hvordan foreldrene opplever interaksjonen mellom eget barn og personale, men også hvordan foreldrene selv opplever å komme barnet i møte i denne situasjonen. Foreldrene gir uttrykk for å være svært tilfreds med barnas relasjon til personalet i hentesituasjonen, og vektlegger at også eget møte med barnet har betydning for hvordan de opplever hentesituasjonen. Foreldrenes uttrykk om at omsorgsfulle relasjoner er viktig i deres opplevelse av hentesituasjonen støttes gjennom Kvistad og Søbstad (2005) sitt prosjekt hvor dette også fremkommer som betydningsfullt for foreldrenes opplevelse av kvalitet i barnehagen.

At personale og foreldrene selv gir seg tid til å se, lytte og være oppriktig til stede for barnet blir fremhevet som sentrale faktorer i mine resultater. Slik jeg ser det har både foreldre og personalet langt på en forståelse av omsorgsbegrepet som samsvarer både med Nodding (2003) og Bae (2014) sin beskrivelse, der man er oppmerksom på barns uttrykk og møter barnet med innlevelse og forståelse. Slik jeg opplever foreldrenes beretninger, tegnes det et bilde av en samspillende atmosfære, som ifølge Johansson (2013) preges av en tilstedeværelse i barnas livsverdener. En slik tilstedeværelse vil også være med å legge et godt grunnlag for gode tilknytningsrelasjoner mellom personal og barn i barnehagen (Bowly, 1988). At foreldre trekker frem trygghetssirkelen i sine beskrivelser av personalets samspill med barna ser jeg som et positivt i den forstand at det gir uttrykk for en barnehage som tar små barns behov for omsorgsfulle relasjoner på alvor. Slik jeg opplever det kan slike resultat også være et signal på et personale som er på rett vei i forhold til å implementere Rammeplanenes (2011) føringer om barns medvirkning i barnehagen.

Foreldrene har selv tanker om viktigheten av egen tilstedeværelse i hentesituasjonen. Dette opplever jeg å være svært positivt, særlig i en tid hvor teknologi og sosiale medier så lett stjeler av vår oppmerksomhet. At barna opplever at foreldrene er fysisk og psykisk tilstede og kan gi gjensvar til barnet i hentesituasjonen, er slik jeg ser det med på å skape en trygg tilknytning mellom barn og foreldre (Bowly, 1988). Foreldrenes tilstedeværelse er også en måte å vise barnet anerkjennelse, som innebærer å ta barnet på alvor og forholde seg med respekt til det barnet formidler og gjør (Drugli, 2014).

Også GoBaN prosjektet viser til gode resultater når det gjelder interaksjonen mellom barn og personalet. Her viser resultatet at på en skala fra 1-7, ble skåren på ITERS-R målt til 5 (Publisert på Utdanningskonferansen Uis, 03.02.16). Dette støtter mine funn der foreldrene beskriver relasjonene mellom barn og personalet som gode. Annen forskning peker imidlertid også på at omsorgskvaliteten blant små barn kan være varierende (Kjellebold, 2008 og Sandseter et al. 2012).

At foreldrene er fornøyde med omsorgen som blir utvist skaper i neste omgang slik jeg ser det et godt fundament for gode relasjoner mellom hjem og barnehage. Ifølge Bronfenbrenner (1979) er det sentralt at de to mikronivåene som hjem og barnehage representerer har grunnlag for å utvikle en positiv relasjon da dette skaper gode vekstvilkår for barnas utvikling. EPPE studien viser også at kvaliteten på relasjonen mellom barn og personale er av stor betydning. Resultatene viser at barna gjør større fremskritt der hvor personalet viser varme og responderer ut fra barnas behov (Sylva et al. 2010). At barna får sitt omsorgsbehov dekket vil slik jeg ser videre ha sammenheng med barns trivsel (Søbstad, 2011).

5.3 Barns trivsel

Denne hovedkategorien belyser foreldrenes opplevelse av trivsel i hentesituasjonen. Det jeg tolker som det mest fremtredende i denne sammenhengen er barnas gjensynsglede i møte med foreldrene og at barna kan virke slitne og trøtte etter endt barnehagedag. Fem sitater underbygger foreldrenes opplevelse av glade og fornøyde barn i hentesituasjonen. En mor forteller:

Slik jeg opp oppfatter det er hun veldig glad i den hentesituasjonen. Klar for å komme hjem og gla for å se meg, og eventuelt pappen då.

En annen mor forteller:

Som glede! Tror hun opplever det som kjekt.

En far forteller:

Jeg tror egentlig han synes det er ganske fint, han smiler i alle fall veldig og det virker som om han har det veldig bra.

En mor forteller:

Jeg tror han synes det er helt topp jeg. Han ser veldig fornøyd ut i alle fall.

En mor forteller:

Han er veldig glad når jeg kommer. Han hopper opp i armene. Det er ikke noe sorg for noe, det er bare glede. Han er veldig innforstått med de rutinene til å være to år synes jeg. Han vet hva som skal skje. Når jeg har spist litt frukt, da kommer mor.

Foreldrene gir uttrykk for at barna er glade for å se foreldrene igjen og for at nå skal de hjem. Flere av foreldrene gir også uttrykk for at dette gir et bilde av barnas trivsel gjennom dagen i barnehagen.

Slitne barn

Flere foreldre gir også uttrykk for at barna kan være slitne etter endt dag i barnehagen og at dette kan være med å prege hentesituasjonen. En mor forteller:

Han er stort sett veldig irritabel og sliten frem til etter at middagen er klar. Da får han en slik energikick igjen og er fornøyd igjen. Men under henting er han som regel veldig trøtt og sliten etter dagen.

En far forteller:

I den hentetiden er han som regel veldig sliten og trøtt etter en aktiv dag i barnehagen.

En mor forteller:

Han er veldig glad for å komme å komme hjem om ettermiddagen. Han virker sliten.

Her kommer det frem at trøtte og slitne barn er også noe av det som kan være med å prege hentesituasjonen i barnehagen. Slik jeg tolker det er hentesituasjonen en arena hvor foreldrene får et viktig ”førsteintrykk” fra barnas opplevelse av dagen. Gleden som uttrykkes av barna i hentesituasjon blir tolket som om barna har en god opplevelse av selve hentesituasjonen, men også hvorvidt barna har hatt en god dag. Skildringer av barn som gir uttrykk for trivsel i hentesituasjonen er det som jeg opplever som det mest fremtredende i denne sammenheng. Trøtte barns frustrasjoner som fremkommer i hentesituasjonen tolker flere av foreldrene som slitne barn etter en aktiv dag.

Drøfting

Hvordan foreldrene beskriver barnas opplevelse av hentesituasjonen blir basert på det som foreldrene leser som barnas synlige uttrykk i hentesituasjonen (Søbstad 2011). Foreldrene beskriver glade og fornøyde barn i hentesituasjonen, men at de også kan være preget av å være trøtte og slitne etter en aktiv dag i barnehagen. Fornøyde barn samsvarer med Kvistad og Søbstad (2005) sitt forskningsprosjekt hvor det fremkommer at barna gir klart uttrykk for at de trives i barnehagen. Også forskning som er gjort senere viser til lignende funn ved at de spurte foreldrene opplever at barna deres hadde det veldig gøy, følte seg trygge og trivdes i barnehagen (Bratterud et al.2012). Derimot viste funn i den samme undersøkelsen at foreldrene og personalet vurderte barns trivsel høyere enn barna selv gav uttrykk for i samtaler om dette. Opplevelsen av å ikke bli sett og støttet av personalet var faktorer som virket inn på barnas trivsel. Dette kan være med og underbygge at gode omsorgsrelasjoner har stor betydning for barns trivsel i barnehagen. Min undersøkelse av hentesituasjonen viser at foreldrene er fornøyde med omsorgsrelasjonene mellom personalet og barna, som i neste omgang, slik jeg ser det, gjenspeiles i foreldrenes opplevelse av barns trivsel.

Foreldrenes opplevelse av slitne barn i hentesituasjonen blir av foreldrene tolket som en naturlig følge av en lang dag i barnehagen, noe som jeg vurderer å være et rimelig resonnement. I tillegg stiller jeg også spørsmål om hvorvidt barnehagens aktivitetsnivå kan ha innvirkning på barnas form i hentesituasjonen. Små barn har andre behov enn de eldre barna, noe som kan bety at bedre tilpasning av aktivitetsnivået kan være fornuftig å vurdere. Personalets kompetanse til å lese og ”sense” barnas signaler vil slik jeg ser det være viktig for hele tiden å kunne tilpasse situasjonen for det enkelte barnet.

5.4 Personalets kompetanse

Denne hovedkategorien handler om hvordan personalets kompetanse har innvirkning på foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen, og et forhold her er i hvilken grad det oppleves å være variasjon i forhold til dette.

Variasjon

I den grad negative opplevelser omkring hentesituasjonen blir trukket frem er dette blant annet i forbindelse med personale som gir lite informasjon og som bidrar til at foreldrene ikke blir møtt på en tilfredsstillende måte. Det blir gitt uttrykk for at fast ansatte og utdannet personell utøver informasjons- og omsorgsrollen bedre enn vikarer. Men også blant fast ansatt personale oppleves det å være individuelle forskjeller. Korte og lite beskrivende svar på foreldrenes spørsmål oppleves negativt. For eksempel er svaret ”bra” på spørsmål om hvordan barnet har hatt det lite informativt for foreldrene.

Nedenfor har jeg valgt ut fem beskrivende eksempler som omhandler dette:

En mor forteller:

Noen ganger går jeg hjem med en veldig god følelse for jeg har fått vite litt om hvordan dagen hans har vært. Men noen ganger kan jeg føle at jeg bare har vært å hentet han på et samleband. Da føler jeg at jeg heller nødvendigvis ikke er blitt sett. Jeg vet jo at de har krysset han av, men det er ikke mer en det. Men dette er jo veldig personavhengig.

En mor forteller:

Det er generelt best når de vanlige faste er på jobb naturligvis, da får en mest informasjon også. Også føler jeg jo at jeg får mye mer informasjon fra pedagogisk leder en fra assistentene. De pedagogiske lederne er kanskje litt mer oppmerksomme.

En far forteller:

Jeg synes det er veldig avhengig i hvem som er på jobb. Hos noen må en nesten fiske informasjonen viss en skal få vite noe, mens andre kan si det hun har spist, hun har sovet så lenge, gjort det og det, og lekt med de og de. Og de snakker om det som er

positivt, og det som er mindre positivt viss det er aktuelt. Ja, så det er veldig stor forskjell på hvem en møter på.

En mor forteller:

Jeg har hatt problemer med den ene vikaren de brukte fast. Jeg fikk aldri noe informasjon av henne. Hvis hun var alene når jeg kom så ble det bare sånn hei og hade. Hun gav ikke av seg selv. Kunne lese fort at det ble funnet på noe i svingen. Jeg ville at hun skulle se min unge. Selvefølgelig kan det være gøy å høre om de har gått på tur, men det kan jeg jo lese meg fram til. Så jeg vil heller vite litt mer spesifikt om min sønn.

En far forteller:

De med litt erfaring er jo litt flinkere til å fortelle hvordan dagen har vært.

Som sitatene viser opplever foreldrene at det kan være stor variasjon i hvordan personalet utøver informasjonsrollen. Mangler i utøvelse av informasjonsrollen finner man først og fremst blant vikarer men også hos faste ansatte, da med særlig vekt på assistentene. Erfaring, stabilitet og stilling blir i mange tilfeller gitt som årsak for forskjeller i personalets yrkesutøvelse innenfor informasjonsutveksling, noe som disse sitatene som er beskrevet ovenfor også underbygger.

Foreldrene beskriver relasjonene mellom barn og personalet som trygge og gode, men at også dette kan være avhengig av personalets erfaring og stabilitet. Hvordan samspillet mellom barn og personalet fungerer blir derfor av flere forklart som avhengig av hvilken person de blir møtt av.

En mor forteller:

Er det bare vikarer igjen er det ikke alltid de vet hvordan de skal takle det, om de skal komme frem og, og da kan det kanskje bli litt sånt rart til tider. Når de ikke helt vet hva de skal gjøre.

En mor forteller:

Med de to som har erfaring synes jeg det er gode relasjoner. Så det blir jo litt personavhengig, hvem en møter på.

Manglende initiativ fra personalet blir pekt på som en av årsakene til at samspillet er mindre tilfredsstillende. Likevel er det en oppfatning av at foreldrene er fornøyd med hvordan personalet utøver omsorgsrollen. Slik jeg tolker det er det størst variasjon i forhold til utøvelse av omsorgsrollen blant vikarer, men at det også kan være individuelle forskjeller blant fast ansatt personale.

Drøfting

Personalets evne til å videreformidle informasjon og å skape gode relasjoner virker inn på hvordan foreldrene opplever hentesituasjonen. Flere foreldre gir uttrykk for at det kan være til dels store forskjeller i hvordan personalet håndterer dette, særlig i formidling av informasjon. Det gis derfor et inntrykk av at dette er personavhengig og relatert til den enkeltes personlige egenskaper, kunnskap og erfaringer i hvilken grad personalet klarer å skape gode relasjoner og videreformidle informasjon.

For å utlikne den opplevde forskjellen i kompetanse kan det slik jeg ser det være et behov for å øke kompetansen på deler av personalet, slik at hele gruppen i større grad fremstår homogent i forhold til barnehagens verdier og retningslinjer. Senge (2004) peker på at en organisasjon ikke vil være sterkere enn det svakeste leddet. Det innebærer slik jeg ser det vil derfor det personalet som fremstår som minst kompetent kunne farge foreldrenes totale opplevelse av hentesituasjonen. Utstrakt bruk av for eksempel vikarer kan være med å forsterke dette inntrykket, spesielt dersom det også innebærer mangelfull opplæring og lite bruk av faste prosedyrer i forhold til daglige gjøremål. Dermed kan dette gi en opplevelse av en del variasjoner hentesituasjonen. Dette omfatter både informasjons- og relasjonelle forhold. Vikarer har gjerne ikke rukket å adoptere organisasjonens læringskultur, noe som fører til at de handler ut i fra egne erfaringer og opplevelser (Mørkeseth, 2012) Handlinger gjøres gjerne ut i fra inngrodde antagelser (Senge, 2004), og som ikke nødvendigvis samsvarer med barnehagens kultur. Mangel på felles kvalitetsforståelse kan således føre til at avgjørende situasjoner blir håndtert uheldig i forhold til det som er barnehagens intensjoner, jamfør Kvistad og Søbstad (2005). For å skape en lærende organisasjon er det ifølge Mørkeseth (2012) en forutsetning at hele barnehagepersonalet blir engasjert. Dette er også i tråd med Rammepplanens (2011) intensjoner og føringer.

Bedre struktur og faste prosedyrer for vikarer og assistenter uten formell bakgrunn vil likevel kunne redusere gapet mellom realiteter og ønsket håndtering av ulike situasjoner. Jeg stiller derfor spørsmål hvorvidt mangel av formelle retningslinjer og prosedyrer, delvis har sin årsak i den opplevde kompetanseforskjellen. Pedagogisk leder og styrer har begge et ansvar for å lede og formidle sin faglige kunnskap til resten av organisasjonen. Det er derfor betimelig å også stille spørsmålet om deres kompetanse og forståelse for egen rolle i forhold til dette. Økt bevissthet omkring formidling av egen kunnskap vil også antas å kunne redusere den forskjellen mellom den enkelte av personalet. En utvikling av kompetansen til hele barnehagen er avhengig av at hele organisasjonen er involvert og engasjert. Dette oppnår man først ved at ledelsen er pådriver og bevisst dette arbeidet.

Resultater fra EPPE studien bekrefter at det er sammenheng mellom høyt kvalifisert personale og kvalitet i barnehagen (Sylva et al. 2010). Denne sammenhengen var spesielt tydelig der hvor lederen var høyt kvalifisert. Dette gir forsterket grunnlag til å hevde at tiltak må iverksettes både hos ledelsen og øvrig personalet i barnehagen for å redusere den opplevde kompetanseforskjellen. Alle relevante stortingsmeldinger har vektlagt betydningen personalets kompetanse har for kvalitet (Meld St 41, 24, 19). Som følge av regjeringens økte ambisjoner for barnehagen, har dette blitt enda tydeligere i den siste Stortingsmelding nr. 19. Denne intensjonen er også fulgt opp med øremerkede midler fra regjeringen til kompetanseheving av personalet i barnehagen.

Resultater i denne studien viser til at foreldrene opplevde relativt store variasjoner i personalets kompetanse, noe som viste seg også ha en negativ påvirkning på foreldresamarbeidet. Bronfenbrenner (1979) beskriver viktigheten av gode relasjoner på mesonivå, og jeg ser at variasjonene som beskrives i hentesituasjonen i høy grad kan være med på å svekke relasjonene mellom barnehage og hjem.

5.5 Fysiske omgivelser

Denne hovedkategorien omhandler hva de fysiske omgivelsene kan ha å si for foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen. Dette dreier seg om garderobens areal og utforming og i hvilken grad foreldrene foretrekker å hente barnet inne eller ute når de henter barnet for

dagen. I hvilken grad det er tilgjengelige parkeringsplasser blir også nevnt som en rammefaktor som har betydning for foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen.

Areal

På spørsmål om de fysiske omgivelseres betydning for hentesituasjonen vektlegger informantene blant annet betydningen av garderobens areal. De foreldrene som opplever å ha for liten garderobe gir uttrykk for at det lett kan bli støy og kaos i kjernetiden for henting. Dette medfører at det er vanskelig å få til en tilfredsstillende hentesituasjon. Liten garderobe påvirker også foreldrenes opplevelse av garderobens funksjonalitet. Behovet for at garderoben skal være ryddig og oversiktlig blir holdt frem som viktig. Dette viser seg tider å være vanskelig i de barnehager hvor garderoben oppleves liten. Et foreldrepar forteller:

Det er jo litt kaos viss jeg henter når de er på vei ut. Da står det fem-seks barn i den trange gangen. Da blir det ganske mye støy og det blir vanskelig å få en overlapp og få snakket med personalet, det er litt synd. Nå har vi byttet plass til rett bak døra, og der føler jeg det blir litt trangt (far). Da kan døra døren plutselig komme opp og gå rett på oss (mor). Ja, det er en trang garderobe, det må ikke være mer enn fire foreldre der før det er fullt (far).

De foreldrene som er fornøyd med garderobens størrelse gir uttrykk for at store garderobeareal gir muligheter til å lage gode systemer og hvor det oppleves imøtekommende og enkelt å finne frem til barnets klær og saker på faste plasser. En far beskriver funksjonaliteten på garderoben som følger:

Utformingen av garderobe i forhold til henting og sånn synes jeg egentlig er grei. Det er lett og logisk å bevege seg inn og du har ikke det at barnet står og kikker inn på alle de som leker på avdelingen. På samme måte slipper han å se på alle de andre barna som kler seg for å gå. ...Jeg synes det er en ryddig og oversiktlig plass.

Uttalelsen viser at hentesituasjonen oppleves bra på grunn av at utformingen av garderoben er tilrettelagt slik at det er enkelt og oversiktlig å bevege seg og benytte rommet. Her blir det også vektlagt at rommet er avskilt fra resten av avdelingen, noe som også gjør det enklere for barnet å konsentrere seg om selve hentesituasjonen.

En annen relevant arealfaktor som blir trukket frem er behovet for tilstrekkelig parkeringsplass. Også her oppstår problemet i ”rushtidene” når mange skal levere eller hente barna på samme tid. Det blir fortalt om både liten og vanskelig p-plass og endatil mangel på lovlig sted å sette fra seg bilen, noen som fører til økt stress faktor og tidspress når foreldrene må skynde seg for å avhentet barnet.

Jeg merker at den parkeringsplassen påvirker ganske mye på hentesituasjonen. Det er trangt og ofte ikke plass, og man må rygge inn på en spesiell måte. Det er mange som irriterer seg over dette. Og det tror jeg påvirker litt. Det blir ofte en stressfaktor. Det har vi faktisk snakket mye om i SU. Hvis det er fullt, må vi gjerne parkere på en plass hvor vi kan få bot. Da blir du ganske stresset og det påvirker jo hentesituasjonen.

Det faktum at hentesituasjonen er et ”rushtidspunkt” hvor det er mange personer i og ved barnehagen på samme tid påvirker opplevelsen av hentesituasjonen i stor grad. Slik jeg ser det vil derfor tilgjengelig areal for sluse inn så mange mennesker på begrenset tid, være viktig for hentesituasjonens opplevelse.

Utforming/innredning

Hvordan garderoben er utformet og innredet viser seg også å ha innvirkning på hvordan en del av foreldrene opplever hentesituasjonen. En mor gir uttrykk for at hun opplever garderoben som imøtekommende der blant annet møbleringen fordrer til å sette seg ned og samtale med sitt og andre sine barn. Hun forteller:

Det er små stoler en kan sitte på når en skal kle av ungene og det er god plass viss du vil sette deg ned andre plasser. Da kan du prate med dine og andres barn, så det er jeg veldig fornøyd med.

En annen mor forteller om hvordan garderobens utforming har negativ betydning for den daglige samtalen mellom foreldre og personale i den daglige hentesituasjonen.

Jeg for min del synes den døra mellom garderobe og avdelingen skaper et problem i forhold til kommunikasjonen mellom personale og foreldre. Der jeg jobber er det en babygrind i stedet for en dør mellom garderoben og avdelingen. Det synes jeg er veldig effektivt da det på den måten er stengt på samme tid som vi kan kommunisere

over grinden. Den stengte døren gjør jo at vi kanskje lar være å gi beskjeder og spørre etter informasjon.

Utformingen av garderoben viser i denne sammenheng slik jeg ser det i noen tilfeller kan være til hinder for informasjonsflyten mellom barnehage og hjem i det daglige. Flere av foreldrene gir uttrykk for at barnehagens fysiske utforming har lite å bety for hvordan foreldrene opplever hentesituasjonen. De opplever at det er personalet som har størst innvirkning på denne opplevelsen og at garderoben har liten betydning. En mor forteller:

Jeg tror de fysiske omgivelsene har lite å si for avskjeden. Jeg tror heller det er personalet som danner barnehagen. De kunne vært i en brakke og det kunne fått det til å fungere. Selyfølgelig kan det ha litt å si om det er for eksempel veldig trangt, men jeg tror ikke det er det som har størst betydning.

En mor forteller:

Jeg synes ikke garderobens innredning har så mye å si, jeg tro det heller kommer an på dagsformen hans og personalet. Hvordan personalet er tilstede. Det har ikke så mye å si hvor skapene står eller om garderoben er stor eller liten, ikke for min del i alle fall.

Foreldrene gir her uttrykk for at personalet har en viktig rolle i forhold til hvordan foreldrene opplever hentesituasjonen, og at de opplever at areal og utforming har liten betydning.

Setting

Hvor foreldrene blir møtt viser seg også å ha betydning på hvordan foreldrene opplever hentesituasjonen i barnehagen. Foreldrene har ulik opplevelse av hvordan de opplever hentesituasjonen inne kontra ute. De som foretrekker å hente barnet inne fremholder fordelen med mer tilgjengelige voksne inne enn ute. Det blir også pekt på at det er mer rolig inne og at der henger dokumentasjon for dagen. Et annet moment som blir pekt på er at det er mer praktisk inne i forhold til påkledning. Inne slipper man å kle av barnet for så å kle på det igjen. En far forteller:

Jeg synes enkelt å greit at det er best å hente inne. Da slipper jeg å hente barnet ute for så å gå inn for å kle av barnet. I tillegg slipper jeg å lete etter primærkontakten på

et stort uteområde. Det er ikke alltid like lett å finne personalet blant alle foreldrene som også er tilstede på den tiden.

For de som foretrekker å hente barnet ute blir dette forklart ut i fra at de opplever å få mer informasjon ute. Her er barna opptatt med sitt og de voksne får på den måten god tid til å ta imot informasjon fra personalet. De beskriver avskjeden inne som litt kaotisk og at det til tider kan være høyt støynivå. Disse foreldrene opplever også at de voksne er mer tilgjengelige ute. En foreldrepar forteller:

Det er mye bedre å hente ute enn inne synes jeg. Når de er inne er det mange andre barn og foreldre rundt personalet, og de må derfor være litt forsiktig i hva de sier (far). I tillegg er det mye mer støy inne enn ute. Når jeg henter ute kan jeg gå til en av personale og så kan de fortelle fra dagen. Dette er ofte ikke like lett inne da personalet her ofte er opptatt med andre ting. Derfor synes jeg det er mye bedre å hente ute (far).

Slik jeg tolker det kan foreldrenes ulike opplevelser omkring hentesituasjonens setting ha sammenheng med barnehagens størrelse. Der hvor arealene er tilrettelagt i forhold til funksjonelle garderober blir ofte valg av setting preget av dette. Hvorvidt barnehagene praktiserer å være inne eller ute i hentetidens kjernetid opplever jeg også har betydning for hva foreldrene foretrekker i denne sammenheng.

Drøfting

Tilstrekkelig areal i garderoben fremstår som en viktig faktor i forhold til foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen. Liten garderobe påvirker opplevelsen i negativ retning, mens et rom med tilstrekkelig areal virker mer imøtekommende. Slik jeg ser det kan dette påvirke kvaliteten på den informasjonsutveksling og relasjonsbygging som bør være til stede i et godt foreldresamarbeid. Høyland og Hansen (2012) peker på viktigheten av å være bevisst samspillet mellom de fysiske forhold og hvordan rommet bli benyttet. Slik jeg se det er garderoben i mange tilfeller et viktig sted hvor blant annet foreldresamarbeidet utvikles og vedlikeholdes, tillegg et sted hvor en i bringe- og hentesituasjoner kan legge til rette for gode samspillsituasjoner med det enkelte barn. En evaluering av dette samspillet vil derfor kunne føre til at rommet blir brukt mer i henhold til sin hensikt. Eggesbø Nordal (2012) refererer til begrepet ”den tredje pedagog” når hun omtaler rommets betydning for barnets læring og

danningsprosesser. Både tilgjengelig areal og innredning i garderoben kan derfor slik jeg ser det være en viktig premissgiver for å styrke gode samspillsituasjoner i hentesituasjonen.

Tilstrekkelig parkeringsplass kan vise seg å ha stor betydning for stemningen i hentesituasjonen. I de ekstreme tilfeller hvor man blir tvunget til å forlate bilen på uegnet og dertil ulovlig parkeringsplass, er ikke dette et godt utgangspunkt for gode møter og positiv relasjonsbygging. Dette viser slik jeg ser det at strukturkvalitet i aller høyeste grad har betydning for prosesskvaliteten også i hentesituasjonen.

Selv om fysiske forhold er av stor betydning for at hentesituasjonen skal oppleves som god, blir likevel personalets betydning for kvaliteten i hentesituasjonen fremholdt som avgjørende. Slik jeg ser det bør personalets betydning for den opplevde kvalitet tillegges betydelig verdi når prioriteringer omkring utvikling av hentesituasjonen skal gjøres.

6 Oppsummering og avsluttende drøfting

6.1 Foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen

Denne studien har hatt fokus på foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen. Viktige aspekter som utkrystalliserer seg er:

Informasjon som blir utvekslet i hentesituasjonen oppleves som viktig for foreldrene. Både strukturert og personlig informasjon oppleves betydningsfullt fordi det gir foreldrene et inntrykk av hvordan barnet har det i barnehagen. Selv om det ble gitt flere eksempler på et personale som er gode på å referere fra barnets dag, viser resultatene at foreldrene etterspør mer spesifikk informasjon om eget barn i hentesituasjon.

Personalets omsorg for barna oppleves av foreldrene å være svært god. Denne faktoren er videre i stor grad med på å farge foreldrenes inntrykk av personalet i hentesituasjonen.

Foreldrene vurderer barns trivsel for å være god i hentesituasjonen. Barnas synlige uttrykk gir foreldrene en opplevelse av gjensynsglede og entusiasme, men også at flere barn synes å være slitne etter endt dag i barnehagen.

Personalets kompetanse fremstår som varierende, spesielt i forhold til informasjonsutvekslingen i hentesituasjonen. Denne opplevde variasjonen blir av foreldrene forklart ut i fra personalets ulik grad av erfaring og kunnskap.

I forhold til fysiske omgivelser har størrelsen på rommet betydning for hvordan foreldrene opplever hentesituasjonen. Det verdsettes at rommet er oversiktlig og ryddig, og dette fremstår som vanskeligere når arealet er mindre. Størrelsen på garderoben påvirker også hvorvidt foreldrene foretrekker å hente ute kontra inne. Eksempler fra foreldrene viser i tillegg at garderobens innredning og utforming har betydning for rommets funksjon og dermed foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen.

6.2 Hentesituasjon knyttet til kvalitet i barnehagen

Prosessuelle aspekter som omsorg og barns trivsel viser seg å ha stor betydning for foreldrenes opplevelse av kvalitet i hentesituasjonen. Slik jeg opplever foreldrenes beskrivelse

av omsorgsrelasjonen mellom personalet og barna gir dette et bilde av et personalet som langt på vei har implementert Rammeplanens (2011) føringer for barns medvirkning i barnehagen, som blant annet handler om personalets evne til å være lydhøre for barns signal og uttrykk. Dette er også i tråd med tidligere forskning.

Slik jeg ser det spiller hentesituasjonen en sentral rolle i foreldresamarbeidet i barnehagen. Informasjon viser seg å være av stor betydning i forhold til hvordan foreldrene opplever samarbeidet med personalet i hentesituasjonen. Det er generelt et ønske om mer informasjon, både strukturert og personlig informasjon om det enkelte barn. I ITERS-R kategori greeting/departing, viser resultatet en skår på 5,88 (som følgelig består av bringesituasjoner). Min vurdering er at en tilsvarende vurdering av hentesituasjonene i min studie ville gitt noe lavere skår, gjerne mellom 4 (middels god) og 5 (god). Mitt inntrykk er likevel at det først og fremst er variasjonen i personalets formidlingsevne som er grunnen til en antatt lavere skår. For å oppnå en høyere skår ITERS-R skal det være økt grad av struktur i form av for eksempel skrevet informasjon og det forutsettes at det blir gitt spesifikk informasjon som omhandler det enkelte barn hver dag (Cryer et al. 2004). Slik jeg tolker mine funn varierer dette i for stor grad.

De signaler som kommer til uttrykk i forhold til variasjoner i personalets kompetanse er tydelige. Det synes å være et klart behov for kompetanseøkning blant assistenter og vikarer. Samtidig kan det synes å være et potensiale til å utnytte allerede eksisterende pedagogisk kompetanse i organisasjonen bedre ved at ledelsen er bevisst dette og formidler denne videre. Økt struktur i forhold til informasjonsformidling og faste prosedyrer på sentrale prosesser opplever jeg kan bidra til å høyne organisasjonens totale prestasjoner. En læringskultur hvor hele personalet blir involvert fremstår som et nødvendig virkemiddel for å redusere kompetansegapet. Dette fordrer ledere i barnehagesektoren som klarer å involvere og engasjere organisasjonen, gjennomføre og følge opp disse prosessene. Lederutvikling fremstår derfor også som sentralt virkemiddel i å nå dette målet. Stortingsmelding nr. 19 legger også til rette for utdanning av assistenter i tillegg til lederutvikling av barnehagestyrere.

Utforming og areal er i stor grad avhengig av forhold som hører inn under rammebetingelser avgjort på eksnivået (Bronfenbrenner, 1979). En forbedring av det fysiske forhold og størrelse vil i mange tilfeller være avhengig av myndigheters bevilgninger og ligger derfor

utenfor personalets beslutningsområde i den enkelte barnehage. Derfor er det av stor betydning at bevilgende myndigheter har tilstrekkelig kunnskap om hentesituasjonen utvidede hensikt og dimensjon slik at det kan bli tilrettelagt for en hensiktsmessig strukturkvalitet på området. Det som fremkommer i samtaler med foreldrene er at størrelsen på garderoben kan ha betydning for foreldrenes opplevelse av hentesituasjonen. Dette kan slik jeg ser det kanskje også ha en sammenheng med størrelsen på barnehagen.

I et utviklingsøkologisk perspektiv (Bronfennbrenner, 1979) kan hentesituasjonen være en arena hvor viktige relasjoner i barns liv knyttes. På mikronivå utvikles relasjonene mellom barn og foreldre, og barn og personalet blant annet i hentesituasjonen.

Det som skjer i hentesituasjonen vil slik jeg ser det påvirke bånd og relasjoner mellom hjem og barnehage. Mine funn viser at når foreldrene i hentesituasjonen opplever at barna blir godt ivaretatt, så vil dette skape gode relasjoner mellom barnehage og hjem, som videre også har positive følger for barnet selv. I hvilken grad gode bånd knyttes mellom hjem og barnehage er også i stor grad avhengig av om foreldrene opplever at de får god informasjon. Her spiller hentesituasjonen en viktig rolle slik jeg ser det.

7 Studiens relevans og avsluttende kommentar

Barnehagesektoren har vært i en rivende utvikling de siste ti årene. Barnehagens betydning i samfunnet er derfor økende. Betydelig forskning har vært gjort på mange felt innenfor sektoren. Min opplevelse etter å ha snakket med et utvalg av foreldre på småbarnsavdeling er at hentesituasjonen har en viktig betydning både for foreldresamarbeidet og foreldrenes opplevelse av kvaliteten i barnehagen. Betydning av en velfungerende hentesituasjon kan gi positive følger mange ulike områder, både i foreldrene og barnas liv. Et positivt møte mellom foreldre, barn og personalet i hentesituasjonen kan være med å sette standarden for resten av dagen med familien, på samme måte som bringesituasjonen setter standarden for barnehagedagen. Slik jeg ser det fremstår hentesituasjonen derfor som en viktig, og kanskje en undervurdert faktor i foreldresamarbeidet. Slik jeg ser det er dette et betydningsfullt møte hvor barnas viktigste aktører, foreldre og barnehagepersonalet, møtes daglig og kan utveksle informasjon og knytte relasjoner om tema gjeldene våre unge lovende. Nettopp her i dette korte daglige møte kan barna, uavhengig av egen form og humør, få mulighet til å se at deres viktigste støttespillere i livet knytter positive relasjoner som kan gi den gode vissheten om at verden henger sammen.

Jeg håper og tror at resultatene fra mitt studie omkring hentesituasjonen i barnehagen kan være til interesse for fagmiljøet i barnehagesektoren og være et supplement til forskningen omkring kvalitet i barnehagen. I tillegg tror jeg også studien kan være til interesse for foreldrene som i høyeste grad er en viktig aktør i hentesituasjonen. Den forståelse min studie har gitt meg for hentesituasjonens potensiale for gode møter mellom voksne og barn har vært spennende og lærerikt, og jeg håper at at dette møterommet kan få større oppmerksomhet i fremtiden.

8 Litteraturliste

Bae, B. (2014). *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid.*

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Bowlby, J. (1988). *En sikker base. Tilknytningsteoriens kliniske anvendelser.* Denmark: DET lille FORLAG.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development. Experiments by nature and design.* London: Harvard university press.

Bjørnestad, E., & Gulbrandsen, L., Johansson, J.-E. & Os. (2013). *Metodiske idealkrav og nødvendige tilpasninger: Foreløpig tilstandsrapport fra prosjektet "Better provision for Norway's children in ECEC: A study of Children's well being and Development in ECEC".* Oslo: Høgskulen i Oslo og Akershus (HiOA).

Bø, I. *Foreldre og fagfolk.* (2011). 3.utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Bø, I. *Barnet og de andre.* (1995). 2.utgave. Oslo: TANO A.S

Bratterud, Å., Sandseter E.B.H., Seland, M. (2012) *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen. Barn, foreldre og ansattes perspektiver.* NTNU Samfunnsforskning as
<http://www.ntnu.no/documents/10293/e209a87f-58a4-4fb5-8be6-9b3d5f458462>

Cryer, D., Harms, T., & Riley, C. (2004). *All about the ITERS-R.* New York: Teachers Press.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). (2012). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi.* Oslo: Forskningsetiske komiteer.

Drugli, M.B. (2014). *Liten i barnehagen. Forskning, teori og praksis.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Eggesbø Nordal, M. (2012). *Barn & Rom – 1000 spørsmål*. I Krogstad, A., Hansen, K. G., Høyland, K., Moser, T. (red). (2012). *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN). Lokalisert på <http://www.goban.no/http://blogg.hioa.no/betterprovision/>

Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gilje og Grimen. (2013). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget

Harms, T., Cryer, D., Clifford, M Richard. (2006). *Innfant/Toddler environment rating scale. Revised edition*. New York: Teachers College Press.

Høyland, K & Hansen, K. G. (2012). *De fysiske omgivelsenes betydning for barnehagens kvalitet*. I Krogstad, A., Hansen, K. G., Høyland, K., Moser, T. (red). (2012). *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*. Bergen: Fagbokforlaget.

Klar, ferdig, gå! Tyngre satsing på de små! Rapport fra en arbeidsgruppe om kvalitet i barnehagesektoren. (2005). Oslo: BFD

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Departementet.

Kvale, S & Brinkmann, S. (2012). (2.utg) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvistad, K & Søbstad, F. (2005). *Kvalitets arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelens Forlag As.

Larsen, Anne Kristin, (2007). *En enklere metode. Veiledning I samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget

Meld. St. 24 (2012-2013). *Fremtidens barnehage*.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/?q=stortingsmelding%2024%20barnehage>

Meld. St. 41 (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/?q=stortingsmelding%2024%20barnehage>

Meld. St. 19 (2015–2016) *Tid for lek og læring — Bedre innhold i barnehagen*

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>

Mørkeseth, E. I. (2012). *Læringskultur i barnehagen i møtet mellom "folkelig" oppdragelseskultur og førskolelærernes fagkultur*. I Vist, T. og Alvestad, M. (2012). *Læringskulturer i barnehagen. Flerfaglige forskningsperspektiver*. Oslo: Cappelen Damm akademisk

Nodding, N (2003). *Caring – a feminine approach to ethics and moral education*. California: University of California Press.

Powell, B., Cooper, Glen., Hoffman, K., Marvin, B. (2015). *Trygghetssirkelen. En tiknytningsbasert intervensjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Postholm, M.B. (2005). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier (2.utg.)*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rønning Steen, G. (2013). (2.utg). *Rammeplan for barnehagen, hva så?.* Oslo: Cappelen Damm As.

Senge M, P. (2004). *Den femte disiplin. Kunsten å utvikle den lærende organisasjon*. Oslo: Egmont Hjemmets bokforlag.

Søbstad, F. (2011). *Trivsel og glede i barnehagen*. I Glaser, V., Moen Hoås, K., Mørreaunet, S., Søbstad, F (red). *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, Pam., Siraj- Blatchford, I., Taggart, B. (2010). *Early Childhood matters. Evidence from the Effective Pre-scool and Primary Education project*. New York: Routledge.

Thagaard, Tove (2013). (4. utgave). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Tholin Rydjord, K. (2003). *Etisk omsorg i barnehagen og skolen*. Oslo: Abstrakt Forlag.

Vassenden, A., Thygesen, J., Bayer Brosvik, S., Alvestad , M., Abrahamsen, G. (2011). *Barnehagens organisering og strukturelle faktorerers betydning for kvalitet*. Rapport IRIS. International Research Institute of Stavanger As.

Østrem, S. (2012). *Barnet som subjekt. Etikk, demokrati og pedagogisk ansvar*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Vedlegg 1

Intervjuguide

-Foreldrenes erfaringer med hentesituasjonen i barnehagen-

Informant:

Mor:.....Far:.....Begge:.....

Yrke:.....

Barnets alder:.....

Gutt:.....Jente:.....

Hvor lenge har barnet gått i barnehagen?.....

Antall søsken som har gått eller går i barnehagen:.....

1. Kan du beskrive/fortelle hvordan du opplever hentesituasjonen i barnehagen?

a) Opplever du at avdelingen har faste rutiner i forbindelse med hentesituasjon? Hvis ja, kan du gi eksempler på dette?

b) Hvilken informasjon fås det om ditt barn i hentesituasjon? (Personlig informasjon?

Praktisk? Hendelser i løpet av dagen? Utvikling)

c) Hvilke tanker har du omkring din rolle som forelder i hentesituasjon?

d) Hvilke tanker har du omkring personalets rolle i hentesituasjon?

e) Hva synes du som forelder er viktigst i hentesituasjon?

f) Har du eksempler på hentesituasjoner i barnehagen som har vært spesielt gode/mindre gode.

2. Hvordan opplever du samspillet mellom personalet og barnet ditt i hentesituasjon?

- a) På hvilken måte opplever du at personalet er oppmerksom/tar hensyn til barnets signaler og innspill i hentesituasjon?
- b) Hva opplever du personalet fokuserer på i samspill med barnet ditt i hentesituasjon?
- c) På hvilke måte opplever du at personalet viser omsorg for ditt barn i hentesituasjon?
- d) Hvordan vil du beskrive relasjonene mellom personalet og ditt barn i hentesituasjon?
- e) Opplever du at viktigheten av et godt samspill mellom barn og personale er noe som blir reflektert over på avdelingen/barnehagen?

3. Hvordan tror du barnet ditt opplever hentesituasjonen i barnehagen?

- a) Hvordan opplever du at barnet ditt håndterer overgangen barnehage/hjem?

4. Hva mener du de fysiske omgivelsene i barnehagen å si for avskjeden?

- a) Hvordan vil du beskrive avskjeden inne kontra ute?
- b) Hvordan kan garderobens utforming/innredning etter din mening være med å påvirke avskjeden for deg og ditt barn?

5. Kan du fortelle hvilke inntrykk du sitter igjen med etter å ha hentet barnet ditt i barnehagen.

- a) Hvilke inntrykk sitter du igjen med av personalet?
- b) Hvordan kan avskjeden i hentesituasjon etter din mening ha positiv eller negativ påvirkning på deg som forelder?

6. På hvilken måte opplever du at samarbeidet hjem/barnehage fungerer i hentesituasjon?

- a) Er personalet lydhøre for dine innspill?

7. Er det noe mer du vil tilføye i forhold til det vi har snakket om?

Takk for at du tok deg tid til å delta i mitt forskningsprosjekt!

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet
”Foreldrenes erfaringer med hentesituasjonen i barnehagen”

Mitt navn er Kjersti Lønning Velde og jeg er student ved UIS hvor jeg tar mastergrad i barnehagevitenskap. Masteroppgaven min skrives ved Humanistisk fakultet, Institutt for barnehagelærerutdanning og omhandler foreldrenes erfaringer av hentesituasjonen i barnehagen. I forbindelse med masteroppgaven skal jeg gjennomføre en undersøkelse og ønsker å intervju foreldre i ulike barnehager.

Bakgrunn og formål

Målet med denne studien er å kunne bidra med ny kunnskap omkring foreldrenes erfaringer av hentesituasjonen i barnehagen. Det vil derfor være deres opplevelse av virkeligheten som belyses i denne sammenheng.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse innebærer å ta del i et intervju med varighet på ca en halv time. Dette intervjuet vil bli tatt opp på lydband. Intervjuet vil bære preg av en samtale om tema knyttet til deres erfaringer fra hentesituasjoner i egen barnehage.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun jeg og min veileder vil ha tilgang til opplysningene som kommer frem gjennom intervjuene. Alle opplysninger anonymiseres og som deltaker kan du trekke deg fra prosjektet når som helst uten å trenge å oppgi noen grunn for dette.

Prosjektet skal etter planen avsluttes mai 2016. Når prosjektet er avsluttet blir alle lydopptak slettet. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjoner.

Frivillig deltakelse

Det er helt frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger fra deg bli slettet.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Prosjektleder: Kjersti Lønning Velde tlf:

Veileder Professor Marit Alvestad tlf:

Studien er meldt til og blitt godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(signert av prosjektdeltaker, dato)

Mvh Kjersti Lønning Velde

Vedlegg 3

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Marit Alvestad
Institutt for barnehagelærerutdanning Universitetet i Stavanger

4036 STAVANGER

Vår dato: 07.07.2015

Vår ref: 43917 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 29.06.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

43917	<i>Foreldrenes erfaringer av hentesituasjonen i barnehagen</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Stavanger, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Marit Alvestad</i>
<i>Student</i>	<i>Kjersti Lønning Velde</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdís Namtvedt Kvalheim

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 43917

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Universitetet i Stavanger sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal sendes elektronisk eller lagres på privat pc bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 15.05.2016. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lyd-/bilde- og videoopptak